

RAPPORT

VIDEREGÅENDE OPPLÆRING – SKOLE- OG TILBUDSSTRUKTUR I GJØVIKREGIONEN

Kunnskapsgrunnlag og analyse i forbindelse med mulig endring av skole- og tilbudstruktur for videregående opplæring i Innlandet

Forord

Innlandet fylkeskommune gjennomfører en høring vedrørende fremtidig skole- og tilbudsstruktur samt alternative opplæringsmodeller i Innlandet. På oppdrag for Gjøvikregionen Utvikling har Menon Economics analysert potensielle effekter som kan oppstå ved endringer i skole- og tilbudsstrukturen for videregående skole i Innlandet. Høringen presenterer ulike alternativer som berører skolestrukturen i Gjøvikregionen, hvor Dokka VGS er mest berørt. Rapporten fokuserer derfor spesielt på konsekvensene av en eventuell nedleggelse av Dokka VGS. Analysen omfatter blant annet hvordan strukturelle endringer kan påvirke næringslivet i regionen, samt konsekvenser for det regionale arbeidsmarkedet og den demografiske utviklingen.

Jonas Erraia har vært prosjektansvarlig, med Sander Aslesen som prosjektleder. Maja Olderskog Albertsen og Sophie Emilie Sundt har vært prosjektmedarbeidere. Erland Skogli har vært kvalitetssikrer.

Menon Economics er et forskningsbasert analyse- og rådgivningsselskap i skjæringspunktet mellom foretaksøkonomi, samfunnsøkonomi og næringspolitikk. Vi tilbyr analyse- og rådgivningstjenester til bedrifter, organisasjoner, kommuner, fylker og departementer. Vårt hovedfokus ligger på empiriske analyser av økonomisk politikk, og våre medarbeidere har økonomisk kompetanse på et høyt vitenskapelig nivå.

Vi takker Gjøvikregionen Utvikling for et spennende oppdrag. Vi takker også alle intervjuobjekter for gode innspill underveis i prosessen. Forfatterne står ansvarlig for alt innhold i rapporten.

Juni 2024

Jonas Erraia
Prosjektansvarlig
Menon Economics

Sander Aslesen
Prosjektleder
Menon Economics

Innhold

SAMMENDRAG	3
Næringsliv	3
Arbeidsmarked	4
Demografi	5
Fylkeskommunens driftsøkonomi	8
1 BAKGRUNN OG INTRODUKSJON	10
1.1 Kort om Gjøvikregionen	10
1.2 Informasjonskilder og metodisk tilnærming	11
1.3 Det videregående utdanningstilbudet i Gjøvikregionen	12
1.4 De foreslåtte endringene	14
1.5 Om nærings- og samfunnsutvikling	17
2 NÆRINGSLIVET I GJØVIKREGIONEN	19
2.1 Konsekvenser for næringslivet	22
3 KONSEKVENSER FOR ARBEIDSMARKEDET	27
4 KONSEKVENSER FOR DEN DEMOGRAFISKE UTVIKLINGEN	30
4.1 Konsekvenser for skolens elever	30
4.2 Konsekvenser for befolkningen	33
5 KONSEKVENSER FOR FYLKESKOMMUNENES DRIFTSØKONOMI	37
VEDLEGG A – RINGVIRKNINGSMODELL	40
Generelt om ringvirkninger	40

Sammendrag

Innlandet fylkeskommune startet høsten 2022 en prosess for å vurdere fremtidig skole- og tilbudsstruktur, dimensjonering av opplæringstilbud og alternative opplæringsmodeller i Innlandet. Høringsdokumentet fra fylkeskommunen inneholder ulike alternativer for endring av både skole- og tilbudsstruktur, inkludert justeringer av skolestrukturen i Gjøvikregionen. Tre alternative forslag til en ny skolestruktur er presentert, Der to av forslagene innebærer en nedleggelse av Dokka VGS i Nordre Land. Rapporten fokuserer derfor på de potensielle konsekvensene av en slik nedleggelse for Gjøvikregionen.

Vi har analysert og kvantifisert konsekvensene av en eventuell nedleggelse av Dokka VGS på henholdsvis næringslivet, arbeidsmarkedet og befolkningen i Gjøvikregionen. I tillegg har vi gjennomført en forenklet analyse av enkelte poster i kommunens og fylkeskommunes kostnads- og inntektsstrømmer som påvirkes.

Næringsliv

Gjøvikregionens største arbeidsgivere er industrinæringen som er konsentrert i Vestre Toten, samt helse- og omsorgssektoren. Industriklyngen Raufoss industripark huser flere av regionens største selskaper: Nammo, Benteler Automotive og Kongsberg Automotive. Sykehuset Innlandet Gjøvik og det offentlige helsevesenet utgjør størstedelen av sysselsettingen i helsesektoren i regionen.

Bedriftene i Gjøvikregionen ansetter i stor grad lokalt, og etterspør et betydelig antall lærlinger fra lokale videregående skoler, særlig innen tekniske fag. Grunnet høy etterspørsel etter arbeidskraft melder mange bedrifter i regionen i dag om rekrutteringsvanskeligheter.

Intervjuer med nøkkelbedrifter i regionen, samt en analyse av viktige markedsdrivere peker på at særlig industrien vil fortsette å vokse framover. Viktige drivere inkluderer økt konkurransekraften som følger av en svak krone, samt rekordhøy internasjonal etterspørsel etter flere av de spesifikke varene som produseres i Gjøvikregionen, deriblant bildeler og ammunisjon. Nammo alene har ambisjoner om å doble sin omsetning frem mot 2030, og flere andre viktige bedrifter i Raufoss industripark skalerer opp produksjonen. Den skisserte oppskaleringen vil legge ytterligere press på et allerede stramt arbeidsmarked, med mangel på arbeidskraft med riktig type kompetanse.

Basert på dette, finner vi at en nedleggelse av Dokka VGS kan forsterke bedriftenes rekrutteringsutfordringer. Bedriftene melder om at tilgangen på nyutdannet arbeidskraft er viktig for å bidra til å nå vekstmålene som er satt i industrinæringen i Gjøvikregionen, og Dokka VGS er i dag en sentral leverandør av denne kompetansen. En nedleggelse av skolen vil kunne redusere tilfanget av relevant arbeidskraft på flere måter:

- **Færre lærlinger med TIF-kompetanse.** En nedleggelse av linjen for teknologi- og industri (TIF) på Dokka VGS vil isolert bidra med lavere utdannede lærlinger. Den andre TIF-linjen i regionen, på Raufoss VGS, er allerede full, og skolen melder om at det er vanskelig å skalere opp tilbudet på Raufoss VGS uten større investeringer. Dette betyr at en nedleggelse av Dokka VGS kan redusere tilgangen på lærlinger med industrikompetanse i regionen, hvert fall på kort og mellomlang sikt.
- **Færre nyutdannede generelt i regionen.** Elevene som sogner til Dokka VGS i dag er spredt utover et stort geografisk område. En nedleggelse av skolen vil føre til at deler av elevmassen vil sogne mot skoler utenfor regionen, både mot Lillehammer i nord, Valdres i vest og Gran i sør. Dette kan bidra til å redusere antall arbeidstakere som regionen har tilgang på. Om industrien skal innfri sine vekstplaner vil dette

særlig treffe klyngen i Raufossområdet, men også andre private bedrifter ville kunne merke forsterket mangel på arbeidskraft.

- **Befolkningsnedgang svekker generell tilgang på arbeidskraft.** Nedleggelsen kan føre til redusert bostedsattraktivitet både i Nordre Land og Søndre Land. Dette kan få konsekvenser for befolkningsutviklingen i disse kommunene, men også på regionen som helhet. Deler av omfordelingen av innbyggere vil kunne føre til vekst i nabokommunene i Gjøvikregionen, mens andre trolig vil flytte helt ut av regionen, og potensielt fylket. I tillegg kan det være en negativ effekt på innflytting til de to kommunene. Samlet ventes derfor nedleggelsen å negativt påvirke befolkningsveksten i regionen, og dermed svekke tilgangen på arbeidskraft generelt.

Arbeidsmarked

For å analysere effekten en nedleggelse har på sysselsetting i Nordre Land har vi gjennomført en ringvirkingsanalyse. Analysen viser at **nedleggelsen ventes å medføre et bortfall av om lag 60 arbeidsplasser i Nordre Land**, der rundt 50 av disse er ansatt ved skolen, og de øvrige er ansatte i det lokale næringslivet som leverer varer og tjenester til skolen og dens ansatte.¹

Et slikt bortfall av arbeidsplasser vil trolig føre til en økning i arbeidsledigheten på kort sikt, men også på lengre sikt kan nedleggelsen medføre negative konsekvenser for arbeidsmarkedet. Prinsipielt fører arbeidsledighet til ett av fire utfall på individnivå:

1. **Personen får ny jobb i samme region.** Arbeidsledigheten i Gjøvikregionen er lav, og deler av den frigjorte arbeidskraften vil kunne absorberes av det lokale næringslivets behov for kompetanse. Andre skoler vil få et økt behov for lærere for å møte elevveksten. Det er samtidig høy etterspørsel blant regionens industribedrifter etter den tekniske kompetansen til deler av lærerstaben ved Dokka VGS.
2. **Personen får ny jobb i en annen region.** Deler av de arbeidsledige vil trolig også søke seg til jobber utenfor regionen. Dersom arbeidstakerne flytter ut av regionen for å ta nytt arbeid bidrar dette til å svekke befolkningsutviklingen i regionen. Den nye arbeidsplasser kan både være lokalisert i andre deler av Innlandet eller utenfor fylket.
3. **Personen forblir arbeidsledig.** Selv om det er mangel på arbeidskraft i både Gjøvikregionen og store deler av resten av landet, er det ikke sikkert at kompetansen til de som mister jobben matcher med etterspørselen. Det er derfor en risiko for at personen ikke lykkes med å skaffe nytt arbeid, hverken i samme region eller en annen. Om personen blir boende i Gjøvikregionen, bidrar dette til å øke den samlede regionale arbeidsledigheten.
4. **Personen faller utenfor arbeidsmarkedet.** Til sist er det også en risiko for at arbeidsledige faller utenfor arbeidsmarkedet, for eksempel gjennom å bli uføretrygdet. Dette vil medføre negative økonomiske og sosiale konsekvenser, både for de personer det dreier seg om, samt for kommunene, fylkeskommunen og staten.

Arbeidsledigheten er i dag lav i Nordre Land og Gjøvikregionen. Dette taler, isolert sett, for at regionen kan integrere nye arbeidsledige relativt friksjonsfritt i nye jobber. Likevel viser våre analyser at nedleggelse av hjørnesteinsbedrifter i distriktkommuner har en negativ sammenheng med arbeidsledighet.² Totalt finner vi at

---

¹ Forutsatt at det øvrige næringslivet i regionen ikke øker sin etterspørsel etter de samme varene og tjenestene tilsvarende.

² En distriktkommune er her definert som en kommune som har sentralitetsindeks 4,5 eller 6.

arbeidsledigheten i kommunene som mister hjørnesteinsbedriftene øker med rundt 1,5 prosentpoeng to år etter at hjørnesteinsbedriften legges ned.

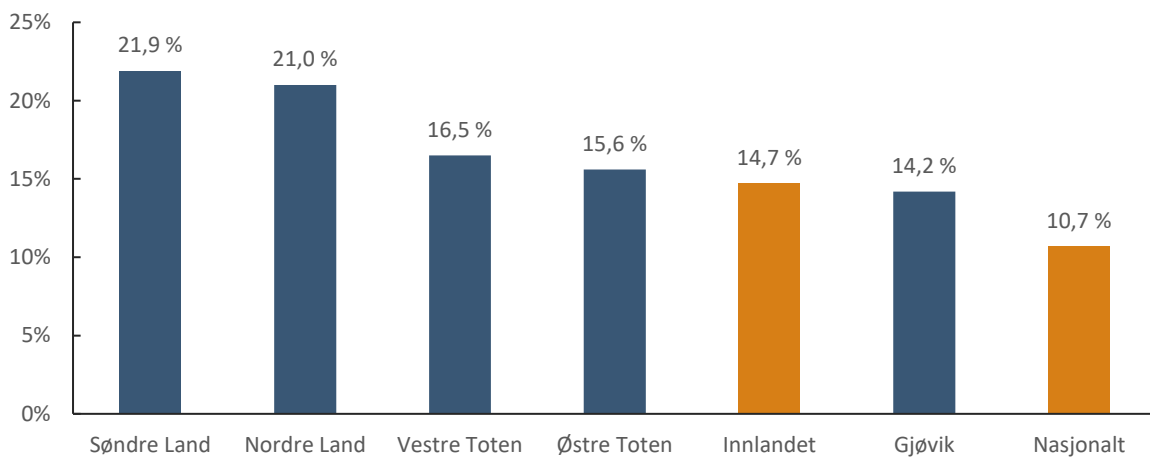
Demografi

For å analysere den demografiske påvirkningen ser vi på to aspekter: Arbeidsdeltakelse og befolkningsutvikling. Vi ser på dagens status for begge aspektene, før vi analyserer hvordan lignende nedleggelse har påvirket andre kommuner tidligere.

Arbeidsdeltakelse og utenforskap

En høy andel av befolkningen i Gjøvikregionen var uføretrygdet i 2022. Nordre Land og Søndre Land peker seg ut med særlig høy andel uføretrygdet befolkning på over 21 prosent, eller hele 6,3 og 7,2 prosentpoeng høyere enn det nasjonale gjennomsnittet.

Figur A: Uføretrygdete som andel av befolkningen, 2022. Kilde: SSB

Det er den økonomiske forskningen funnet klare sammenhenger mellom foreldres yrkesstatus og utdanningsnivå, og framtidig utenforskap hos barn.³ Ungdommen i Gjøvikregionen, og særlig i kommunene Nordre Land og Søndre Land, er dermed i utgangspunktet utsatt for å havne utenfor arbeidsmarkedet. Videre har gjennomføring av videregående opplæring en positiv sammenheng med både framtidig arbeidsdeltakelse og helse.

Nedleggelsen av Dokka VGS kan ha negative virkninger på andel som gjennomfører videregående opplæring i regionen gjennom følgende to kanaler:

- Økt konkurranse om studieplassene fører til økt risiko for frafall fra videregående utdanning, fordi flere elever ikke vil få innfridd sitt førstevalg.⁴
- Økt avstand til videregående utdanning for elevene bosatt i Nordre Land og Søndre Land øker sannsynligheten for at elever velger bort videregående utdanning. Dette øker videre sannsynligheten for å havne utenfor arbeidsstyrken.

³ Ingen utenfor – En helhetlig politikk for å inkludere flere i arbeids- og samfunnsliv, Meld. St. 32 (2020-2021)

⁴ Studier har funnet positiv sammenheng mellom frafall fra VGS og innfrielse av førstevalg.

Elever med svake prestasjoner på skolen er i utgangspunktet mest utsatt for å ikke gjennomføre videregående opplæring. Det er også disse elevene som i størst grad vil rammes av økt konkurranse ved de ulike linjene, og risikoen for å havne utenfor arbeidslivet blir dermed enda høyere for denne allerede utsatte delen av befolkningen i regionen.

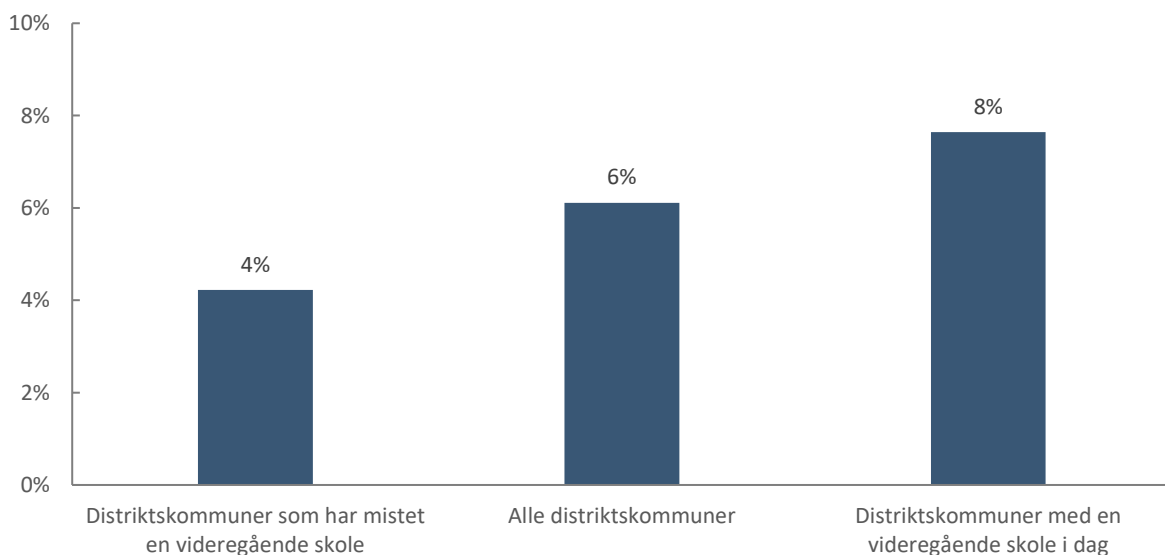
Det er derfor grunn til å tro at en eventuell nedleggelse av Dokka VGS, gjennom en negativ innvirkning på deltakelse og fullføring av videregående opplæring, isolert sett vil bidra til større utenforskap i regionen. Deler av disse konsekvensene kan imidlertid motvirkes ved å utvide studietilbudet, og dermed unngå økt konkurranse om studieplassene. For de fleste av de øvrige videregående skoler i regionen meldes det om at det er mulig å utvide skoletilbudet uten større investeringer, noe som peker mot at disse negative effektene kan reduseres.

Befolkningsutvikling

Befolkningen i Gjøvikregionen er aldrende. Siden 2000 har antall innbyggere i aldersgruppen 0-19 år falt med åtte prosent, samtidig som antall innbyggere i alderen 65 år eller eldre har vokst med 33 prosent. Innbyggertallet i regionen har vokst med seks prosent samlet siden 2000, men i de to minste kommunene, Nordre Land og Søndre Land, har innbyggertallet falt perioden. Den negative trenden i regionens befolkningsutvikling kan forsterkes ytterligere ved en nedleggelse av Dokka VGS, særlig i de allerede utsatte kommunene Nordre og Søndre Land.

Tilstedeværelsen av en videregående skole korrelerer positivt med befolkningsveksten i kommunen. Vi har analysert befolkningsutviklingen i kommuner med og uten videregående skoler. Vi finner at distriktskommuner som har mistet en videregående skole vokser tydelig saktere takt enn distriktskommuner som har en videregående skole, som vist i figuren under.

Figur B: Befolkningsutvikling fra 2014 til 2024 for ulike grupper av distriktskommuner. Kilde: SSB, Menon Economics

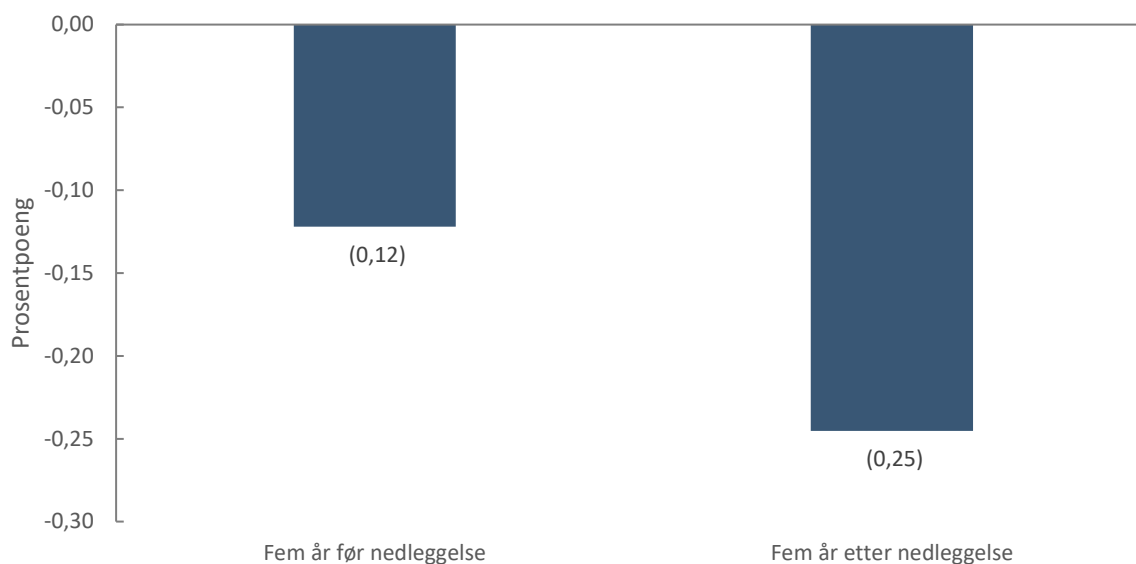

Basert på dette, kan vi imidlertid ikke konkludere med at nedleggelse av videregående skoler fører til lavere befolkningsvekst. Forskjellene i vekstratene på bildet over kan eksempelvis skyldes at man velger å legge ned skoler i enkelte kommuner nettopp fordi veksten er lav.

For å teste om nedleggelsen av en videregående skole faktisk har en kausal effekt på befolkningsveksten i en kommune gjennomfører vi en såkalt «differences-in-differences»-analyse (også kalt diff-in-diff analyse). Vi ser

på befolkningsutviklingen i kommuner som mister en videregående skole, før og etter nedleggelsen. Vi bruker her alle andre kommuner av samme størrelse og sentralitet som kontrollgruppe.⁵ Figuren under viser den årlige gjennomsnittlige veksten før og etter at skolen legger ned, sammenlignet med de andre lignende kommunene.

Figur C: Den gjennomsnittlige årlige befolkningsveksten, relativt til lignende kommuner, i kommunene som har mistet en videregående skole. Kilde: SSB, bearbeidet av Menon Economics

Resultatene av analysen vist i figuren indikerer at begge kanalene effektene diskutert ovenfor kan være til stede: kommunene der videregående skoler blir nedlagt vokser allerede saktere enn kontrollgruppen før nedleggelsen (stolpen til venstre er negativ). Samtidig øker denne forskjellen etter nedleggelsen. Det er likevel viktig å peke på at denne forskjellen er relativt beskjeden (en forskjell på 0,13 prosentpoeng). Dette er innenfor den statistiske usikkerheten, og det er derfor vanskelig å trekke tydelige konklusjoner om at nedleggelse av videregående skoler har en klar negativ befolkningspåvirkning på vertskommunen.

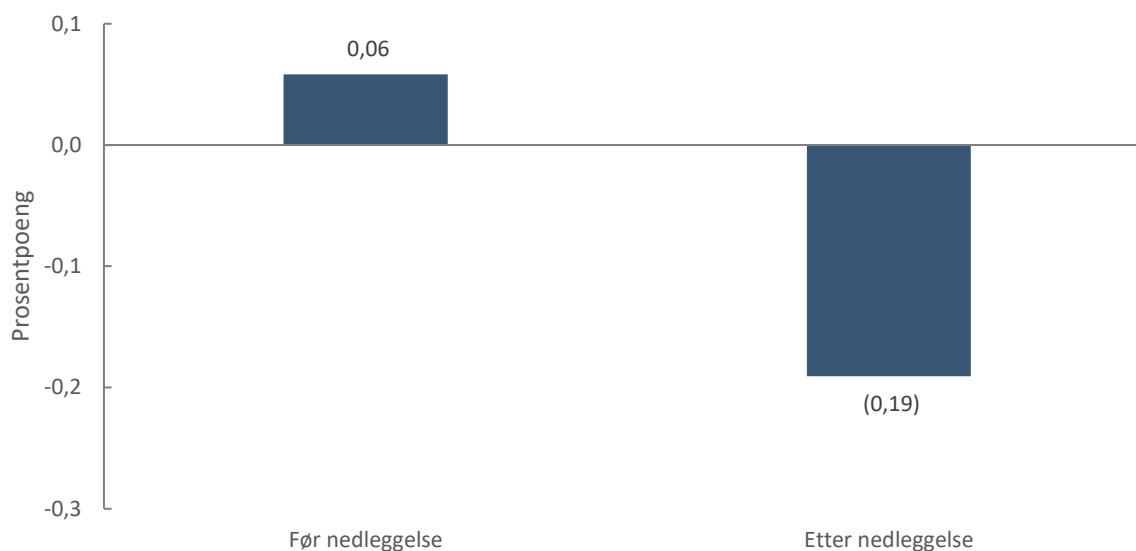
Vi benytter den samme analysemetoden, differences-in-differences, for å si noe videre om hvordan nedleggelsen av Dokka VGS kan påvirke befolkningsutviklingen. Denne analysen ser på det gjennomsnittlige avviket i befolkningsvekst mellom en kommune som mister en hjørnesteinsbedrift og alle lignende kommuner.⁶ Dette er gjort med en formening om at Dokka VGS utgjør en slags hjørnesteinsbedrift i Nordre Land kommune, fordi den er en viktig arbeidsgiver. Figuren under viser befolkningsveksten relativt til lignende kommuner før og etter nedleggelsen av en hjørnesteinsbedrift.

⁵ Vi definerer sammenlignbare kommuner som kommuner i samme sentralitetsindeks som kommunen som analyseres.

⁶ «Lignende kommuner» er her alle kommuner i samme sentralitetsindeks som kommunen som analyseres.

Figur D: Årlig gjennomsnittlig befolkningsvekst. Avvik mellom kommuner med nedlagt hjørnesteinsbedrift og kontrollgruppe. Kilde: SSB, Menon Economics

Nedleggelse av en hjørnesteinsbedrift er forbundet med en liten reduksjon i befolkningsutviklingen sammenlignet med andre lignende kommuner. Den gjennomsnittlige befolkningsveksten i kommunene som mister hjørnesteinsbedriften sin er så å si identisk med sammenlignbare kommuner før nedleggelse. Dette betyr at det ikke er noe særlig som skiller befolkningsutviklingen før bedriften legges ned. Etter at hjørnesteinsbedriften legges ned, vokser vertskommunen til hjørnesteinsbedrifter noe saktere enn de kontrollgruppen av kommune. Isolert sett betyr dette at det er sannsynlig at de som mister jobben vil se ut av kommunen for nye arbeidsplasser. Basert på de to diff-in-diff analysene vurderer vi at det er grunn til å tro at befolkningsveksten vil falle i Nordre Land kommune, men at effekten er relativt begrenset.

Fylkeskommunens driftsøkonomi

En nedleggelse av Dokka VGS vil ha driftsøkonomiske konsekvenser for fylkeskommunen og kommunen, både på inntekts- og kostnadssiden. Utvidelse av studietilbud ved de øvrige skolene og skoleskyss for elevene i Nordre og Søndre Land vil innebære økte kostnader, samtidig vil den negative påvirkningen på befolkningsutviklingen, og potensielt lavere arbeidsdeltakelse i regionen ha konsekvenser for skatteinntektene i regionen. Det er viktig å presisere at dette er en partiell analyse, som ikke tar for seg alle kostnads- og inntektsvirkninger forbundet med en nedleggelse av skolen. Eksempelvis vil samling av skoletilbudet trolig bidra til stordriftsfordeler, på samme måten som at eventuelle nedganger i antallet av lærere selvsagt vil bringe ned den samlede lønnskostnaden.

Kostnader

Dersom Dokka VGS blir nedlagt vil de elevene som begynner på nye skoler ha rett til skoleskyss til sitt nye opplæringssted. Skoleskyssordningen er finansiert av fylkeskommunen, og det økte transportbehovet vil derfor medføre økte utgifter for fylkeskommunen. Det er stor usikkerhet knyttet til omfanget av disse kostnadene, mye på grunn av usikkerheten rundt hvilke skoler disse elevene vil gå på i framtiden.

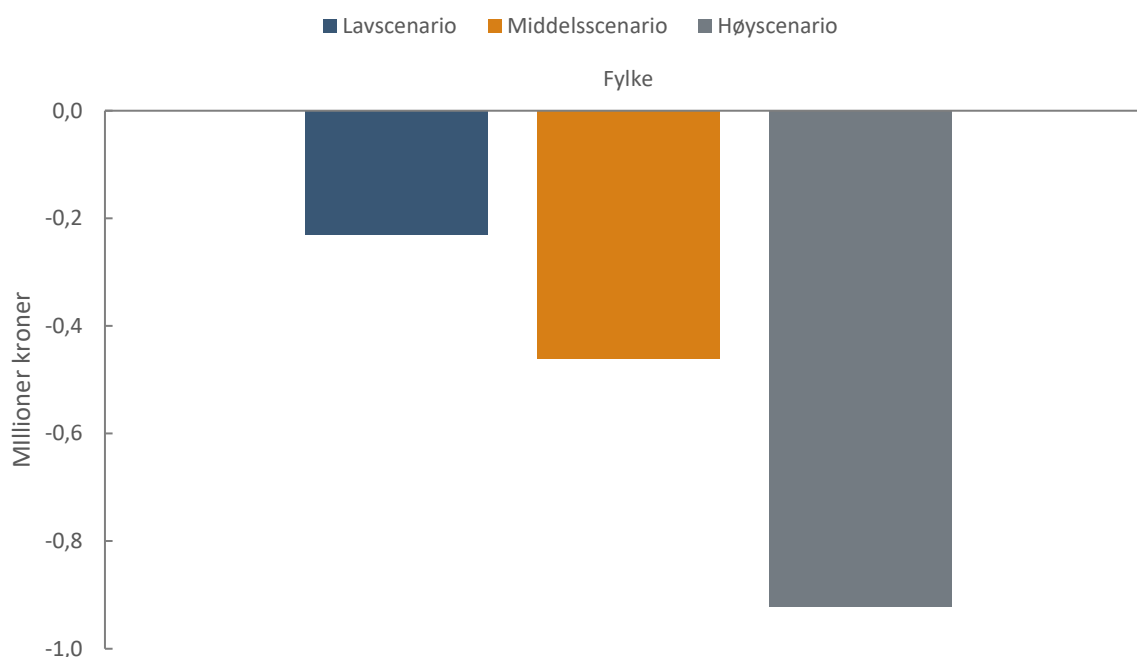
Kostnaden for å transportere elevene fra Dokka VGS til den nærmeste skolen med samme studietilbud anslås å være mellom 900 000 kroner og 2,4 millioner kroner. Dette er basert på dagens elevmasse på 226 elever. Den faktiske kostnaden avhenger av elementer som eksisterende kollektivtilbud, den geografiske spredningen av elevene, befolkningstetthet og ikke minst hvilken skole elevene velger å søke seg til.

I tillegg, vil en utvidelse av opplæringstilbudet ved øvrige videregående skoler medføre økte driftskostnader som følge av et behov for flere lærere, personell og materiell på de relevante skolene.

Inntekter

Som allerede nevnt er det en risiko for at en nedleggelse av Dokka VGS både på kort og lang sikt kan føre til at deler av befolkningen flytter fra regionen. Vi har estimert bortfall av skatteinntekter i tre utviklingsscenarioer, vist i figuren nedenfor. Utviklingsscenarioene tar utgangspunkt i tre ulike baner for utflytting og redusert befolkningsvekst fra fylket. Det er viktig å understreke at disse scenarioene ikke er prognoser, men ment for å være illustrative.

Figur E: Inntektstap som følge av økt utflytting og redusert næringslivsaktivitet, i tre scenarioer. Kilde: Menon Economics

Totalt ventes inntektsbortfallet for fylket å ligge mellom 230 000 og 920 000 kroner. Dette inkluderer reduserte skatteinntekter fra ansatte som jobber ved, eller er en del av, skolens verdikjede.

1 Bakgrunn og introduksjon

Gjøvikregionen består av de fem kommunene Gjøvik, Vestre Toten, Østre Toten, Søndre Land og Nordre Land. Per i dag ligger det fire skoler i regionen:

1. **Gjøvik VGS**, som er den største skolen med et bredt utdanningstilbud. Dette er også skolen som har det største utdanningstilbudet innenfor studiespesialisering per i dag.
2. **Raufoss VGS**, ligger i Vestre Toten og er en ren yrkesfaglig skole. Dette er skolen som ligger tettest på industrien i Raufoss-området, og er en viktig rekrutteringskanal for industrien.
3. **Lena-Valle VGS**, ligger på Østre Toten og er en sammenslåing av gamle Lena VGS og Valle VGS. Valle VGS var tradisjonelt en jordbruksskole, og jordbrukslinjen er fortsatt definerende for Lena-Valle VGS.
4. **Dokka VGS** ligger i Nordre Land og har yrkesfaglige og studiespesialiserende løp. Dokka VGS ligger vesentlig lengre unna Gjøvik kommune enn de andre skolene.

I 2023 vedtok Gjøvikregionen en strategisk næringsplan for å styrke regional utvikling frem mot 2030. Regionen fokuserer på å tilrettelegge for ny næringsvirksomhet, forbedre vei- og baneforbindelser, samt øke tilgangen til kraft. Det forventes milliardinvesteringer i industrimiljøet på Raufoss, som vil styrke regionens konkurransekraft. Samtidig står regionen overfor utfordringer med en aldrende befolkning og behovet for å beholde unge etter endt utdanning. Justeringen av skoletilbudet kan forsterke disse utfordringene.

1.1 Kort om Gjøvikregionen

Gjøvikregionen er lokalisert mellom Mjøsa og Randsfjorden og er hjemsted for omtrent 72 000 innbyggere. De siste årene har regionen opplevd betydelig vekst i sentrale næringer. Regionen har satt seg ambisiøse mål for nærings- og samfunnsutvikling, med hovedmål om å etablere seg som en av landets fremste fastlandsregioner målt i konkurransekraft, verdiskapingsevne og FoU-innsats. Regionens strategi for å nå disse målene innebærer å utnytte eksisterende konkurransefortrinn basert på sterke kompetanseklynger og forskningsmiljøer som finnes på tvers av regionens kommuner.

Regionen består av fem kommuner:

- **Gjøvik** er regionens største kommune (30 000 innbyggere), og et naturlig handelssentrum. I tillegg til å være sentralt lokalisert i regionen er også kommunen hjem til flere viktige arbeidsplasser og utdanningsinstitusjoner, som Sykehuset Innlandet Gjøvik, NTNU Gjøvik, Fagskolen i Innlandet og Gjøvik VGS.
- **Vestre Toten** ligger i sørvest i regionen, og er regionens viktigste industrikommune. Raufoss, kommunens administrasjonssenter huser både en videregående skole med fokus på tekniske yrkesfag, og en industriklynge kalt Raufoss Industripark. I industriparken er flere sentrale aktører lokalisert, eksempelvis Nammo Raufoss, Benteler Automotive Raufoss og Kongsberg Automotive, avdeling Raufoss. Industriklyngen i Raufoss fokuserer hovedsakelig på produksjon for forsvarssektoren, bilindustrien og annen vareproduserende industri.⁷
- **Østre Toten** er den nest største kommunen i regionen, målt i innbyggertall. Kommunen har lange tradisjoner for landbruk, og huser en av få videregående skoler i Innlandet som tilbyr utdanningsløpet

---

⁷ <https://raufossindustripark.no/nokkeltall>

naturbruk. I Østre Toten finner vi blant annet Kapp Næringshage, som huser en rekke ulike aktører i næringslivet, og NIBIO Apelsvoll, en forskningsstasjon for landbruksforskning.

- **Søndre Land** omfatter den nordlige delen av Randsfjorden, og ligger mellom Vestre Toten og Nordre Land. Kommunens næringsliv er tradisjonelt preget av jord- og skogbruk. Kommunens administrasjonssenter er Hov, som også er handelssentrum i kommunen. Skolen har ingen egen videregående utdanning, og elever herfra sogner i hovedsak til Dokka VGS.
- **Nordre Land** strekker seg fra nordenden av Randsfjorden til Synnfjellet, nordvest i Gjøvikregionen, og er den minste kommunen i regionen (5 600 innbyggere). Kommunen er arealmessig stor, og strekker seg mot Lillehammer i Nord, Valdres i vest og Gjøvik i øst. Bosettingen er også spredt, og følger de store gjennomfartsrutene i kommunen. I kommunens administrasjonssentrum, Dokka, ligger blant annet Dokka VGS, hjørnestensbedriften Dokka Fasteners og Landsbyen Næringshage, som bistår og promoterer næringsliv i Gjøvikregionen.

Regionens industri- og kompetansemiljøer, samt tilgjengelige næringsarealer og etablerte industriparker, gir gode rammebetingelser for videre vekst i næringslivet. Imidlertid står Gjøvikregionen overfor utfordringer knyttet til befolkningssammensetning og tiltrekningskraft. Regionen har en aldrende befolkning, og mange studenter forlater regionen etter fullførte studier. Samtidig har regionen hatt lave søkertall og lav oppfylingsgrad ved de videregående skolene. I den forbindelse har Innlandet fylkeskommune lagt frem tre alternative forslag til ny skole- og tilbudsstruktur, hvorav to alternativer inkluderer en nedleggelse av Dokka VGS.

1.2 Informasjonskilder og metodisk tilnærming

For å si noe om hvordan de foreslåtte endringene i skolestruktur vil påvirke Gjøvikregionen gjennomfører vi en analyse som består av to hoveddeler:

1. **En analyse av utgangspunktet**, som innebærer en kartlegging av næringsliv, arbeidsmarked og demografi i regionen i dag
2. **En scenarioanalyse** av konsekvenser ved å legge ned Dokka VGS

På denne måten synliggjør vi utgangspunktet for regionen, med både barrierer og muligheter, samt utviklingstrekk fram til i dag. Deretter ser vi på hvordan frafallet av en hjørnestensbedrift kan påvirke lokalsamfunnet, og hvordan dette ventes å treffe i de ulike kommunene. Analysen som presenteres i denne rapporten baserer seg på en rekke informasjonskilder. Disse er overordnet beskrevet nedenfor:

Menons regnskapsdatabase og næringspopulasjoner. Menons regnskapsdatabase inneholder regnskapsinformasjon for alle foretak i Norge med plikt til å levere regnskap til Brønnøysundregistrene. Databaseen har blitt utviklet over flere år og inneholder data tilbake til 1990-tallet. Vi baserer analysen av Gjøvikregionens næringsliv på denne databasen.

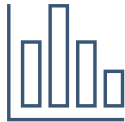
Intervjuer. I studien er det blitt gjennomført en rekke intervjuer for å innhente erfaringer og forventinger fra lokale aktører. Intervjuobjektene er aktører med behov, perspektiver og geografisk lokalisering i regionen. Vi har derfor intervjuet bedrifter, Landsbyen Næringshage, Raufoss Industripark, de videregående skolene i regionen, og representanter fra alle kommunene i regionen.

Menons ringvirkningsmodell (ITEM). I denne analysen er det gjennomført en ringvirkningsanalyse av de økonomiske effektene som kan ventes ved bortfall av en hjørnestensbedrift i Nordre Land. Her beregnes både direkte effekter gjennom bortfall av arbeidsplasser, men også indirekte effekter gjennom redusert økonomisk aktivitet hos leverandørbedrifter og konsumeffekter ved bortfall av inntekter.

Litteraturgjennomgang. En gjennomgang av dokumentasjon, forskning og rapporter om konkrete erfaringer med nedleggelse av videregående skoler og hjørnestensbedrifter i distrikter. Disse rapportene legger et teoretisk grunnlag for analysen og inngår i analysene gjennomført i denne studien.

Offentlig tilgjengelig statistikk. Gjennomgående brukes publiserte data fra kilder som Statistisk sentralbyrå, NAV og Udir som input i analysene av både næringsliv, arbeidsmarked og demografi. Eksempler på data er befolkningsutvikling, elevtall, arbeidsledighet og sysselsetting.

1.3 Det videregående utdanningstilbudet i Gjøvikregionen

Det videregående utdanningstilbudet i Gjøvikregionen består av fire skoler: Dokka, Gjøvik, Raufoss og Lena-Valle. Alle skolene tilbyr både yrkesfaglige og studieforbereende programmer, inkludert fag innen teknologi og industri, bygg og anlegg, samt helse og oppvekst. Under følger en utfyllende beskrivelse av de respektive skolene.

Gjøvik VGS

Gjøvik VGS har omtrent 1066 elever og 220 ansatte, og er en av de største skolene i Innlandet. Skolen er plassert i Gjøvik og tilbyr et bredt fagtilbud. Tranberg, Gjøvik og Bondelia skoler ble slått sammen til nye Gjøvik VGS som ble åpnet i 2007. Utdanningstilbudet inkluderer studiespesialiserende programmer samt yrkesfag som bygg- og anleggsteknikk, informasjonsteknologi, medieproduksjon og musikk, dans og drama.⁸

Skolen har fokus på internasjonalisering gjennom flere internasjonale prosjekter med ulike land. Dette inkluderer utplassering i bedrifter og helseinstitusjoner i utlandet, studiereiser til utlandet, og deltagelse i skolepartnerskap i EUs utdanningsprogram. Gjøvik VGS har også en egen IB-linje med undervisning på engelsk og internasjonalt vitnemål.

Skolen samarbeider med NTNU Gjøvik og et stort antall lokale og regionale bedrifter og virksomheter.⁹ Skolen er lokalisert nær en rekke teknologiselskaper som blant annet er representert i IT-klyngen Digital Innlandet. På Gjøvik finner man også Vitensenteret Innlandet, et opplevelses- og læringscenter innen matematikk, naturvitenskap og teknologi.

Gjøvik VGS er kjent for å ha utdannet mange av musikerne som preger kulturlivet både regionalt og nasjonalt, og er en del av det musikkmiljøet som finnes på Gjøvik. Skolen ligger også nær en rekke idretts-, fritids- og kulturfasiliteter, som Gjøvik Stadion, Fastland fritidsområde og Fjellhallen.

Raufoss VGS

---

⁸ <https://www.gjovik.vgs.no/hovedmeny/utdanningstilbud/>

⁹ <https://www.gjovik.vgs.no/hovedmeny/om-skolen/om-gjovik-vgs/>

Raufoss VGS ligger i Vestre Toten og har omtrent 410 elever og 90 ansatte.¹⁰ Skolen ble etablert i 1980 med hensikt om å forsyne det lokale næringslivet med kvalifisert arbeidskraft, og har som mål å bli Norges beste yrkesfagsskole.¹¹ Skolen ble renoverert og oppgradert før gjenåpning høsten 2023, og har tilgang til velutstyrte undervisningslokaler ved Læringsfabrikken.

Hovedvekten av utdanningstilbudet er relatert til yrkesfag, og tilbudet inkluderer TAF (teknisk allmenne fag), TIF (teknikk og industriell produksjon), helse- og oppvekstfag, elektro og datateknologi, restaurant- og matfag, samt påbygging til generell studiekompetanse.

Skolen har et tett samarbeid med Raufoss Industripark og Fagskolen Innlandet, og beskrives som en viktig rekrutteringskanal for industrien i regionen. Gjennom Læringsfabrikken gjennomføres deler av undervisningen innen industrielle fag i samarbeid med industribedriftene. Læringsfabrikken er en integrert del av Manufacturing Technology Norwegian Catapult, som er en del av SIVAs industrielle katapultprogram. Dette sikrer at undervisningstilbudet er praksisnært og gir god tilknytning til industribedriftene, spesielt de som er lokalisert i Raufoss Industripark.

Elever fra skolen har utmerket seg i regionale og nasjonale mesterskap for ulike fagretninger, og har også representert Norge i yrkes-VM. I 2024 er 3 av 16 ungdommer på Yrkeslandslaget fra Raufoss. Skolen har en sentral beliggenhet på Raufoss, nær Raufoss Industripark og Læringsfabrikken, og med kort vei til idrettsanlegg og knutepunkt for offentlig kommunikasjon.

Lena-Valle VGS

Lena-Valle VGS ligger på Lena i Østre Toten, og har omtrent 600 elever og 170 ansatte.¹² Skolen ble etablert ved en sammenslåing av Lena og Valle videregående skoler i 2015. Historisk var Valle en jordbrukskole, mens Lena var den første skolen med både allmennfag og yrkesfag.

Skolen tilbyr et variert utdanningsprogram innen studiespesialisering, idrettsfag, teknologi- og industrifag, helse- og oppvekstfag og naturbruk. Skolen har også et eget gårdsbruk på Presteseter på Reinsvoll for praktisk undervisning i naturbruk. Dette anlegget har blant annet et biogassanlegg som leverer energi til driften av gården.

Lena-Valle er en av de viktigste institusjonene i Innlandet for utdanning av elever med kompetanse innen landbruk, og er kjent for å utdanne fremtidens bønder. Gjøvikregionen Utvikling viser til en kartlegging fra 2024 som indikerer at hele 84 prosent av de som avsluttet Vg3 Landbruk i perioden 2010-2023, nå arbeider innen landbruk. I tillegg har 47 prosent av kandidatene tatt annen utdanning etter videregående skole. Skolen er lokalisert i en av Norges største landbrukskommuner, og er nær et nasjonalt forsknings- og undervisningsmiljø med NIBIO og Norsk Hestesenter.

Dokka VGS

Dokka VGS ligger i Dokka sentrum i Nordre Land kommune, og har omtrent 75 ansatte og 300 elever.¹³ Skolen ble grunnlagt i 1965 og fikk sitt nåværende navn i 1976 etter sammenslåingen av yrkesskoler og gymnas.¹⁴ Skolen

---

¹⁰ <https://www.raufoss.vgs.no/hovedmeny/om-skolen/om-raufoss-vgs/>

¹¹ <https://www.raufoss.vgs.no/hovedmeny/om-skolen/skolens-historie/>

¹² <https://www.lena-valle.vgs.no/hovedmeny/om-skolen/om-lena-valle-vgs/>

¹³ <https://www.dokka.vgs.no/hovedmeny/om-skolen/om-dokka-vgs/>

¹⁴ <https://www.dokka.vgs.no/hovedmeny/om-skolen/skolens-historie/>

tilbyr i dag studiespesialisering, bygg- og anleggsteknikk, elektro og datateknologi, helse- og oppvekstfag, teknologi- og industrifag samt påbygging til generell studiekompetanse.

Høsten 2022 kunne Dokka VGS, som den eneste skolen i landet, tilby bioøkonomi som programfag på studiespesialisering. Skolen er også lokalisert i nærheten av Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter, som benyttes som opplæringsarena. I tillegg er Dokka naturreservat i umiddelbar nærhet. Skolen tilbyr et bredt turprogram som utnytter disse naturressursene.

Kartet i figuren under viser plasseringen av skolene i Gjøvikregionen samt befolkningstettheten i regionen, vist med grå områder. Bosettingsmønstrene i kommunen er sentralisert om viktige gjennomfartsårer, og utdanningstilbudet på videregående skole er plassert i strøkene med høyest befolkningstetthet. Dokka VGS er den eneste videregående skolen mellom Gjøvik og Valdres VGS på Leira, og har en geografisk beliggenhet som sikrer en relativt kort reiseavstand for mange av elevene som har denne skolen som sin nærskole.

Figur 1: Befolkning og skoler i Gjøvikregionen. Befolkning på 250x250m i grått, skoler i oransje. Kilde: SSB

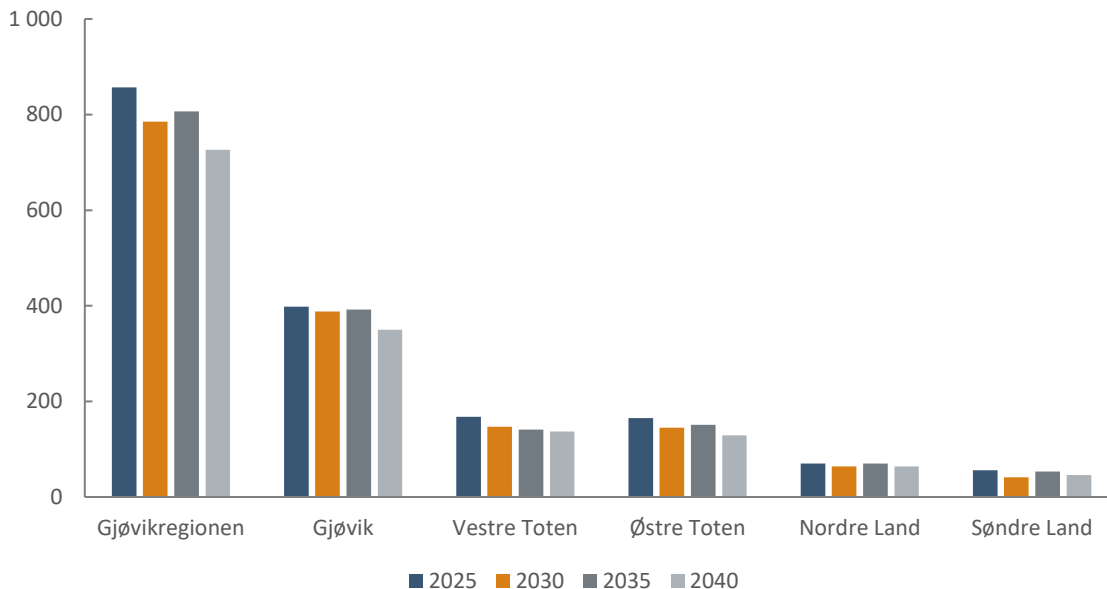

1.4 De foreslåtte endringene

Innlandet fylkeskommune vurderer behovet for å endre skole- og tilbudsstrukturen i fylket grunnet synkende elevtall i videregående opplæring og strammere økonomiske rammer. Fylkeskommunedirektøren påpeker at et redusert antall elever allerede har resultert i flere ledige plasser ved skolestart, noe som tilskrives et manglende

samsvar mellom dimensjonering og elevtall.¹⁵ Den fremtidige utformingen av skole- og tilbudsstrukturen skal sikre stabile utdanningstilbud av høy kvalitet og gi skolene rammer for å utvikle robuste fagmiljøer, samtidig som stabiliteten for både elever og ansatte opprettholdes. Den forventede utviklingen i antall elever i alderen 18 år i Gjøvikregionen er illustrert i figurene nedenfor.

Figur 2: Antall forventede avgangselever i Gjøvikregionen. Kilde: SSB

Prognosene indikerer at elevtallet i Gjøvikregionen vil reduseres med 16 prosent mellom 2025 og 2040. En nedgang i elevgrunnlaget er forventet i alle kommunene i regionen. Elevgrunnlaget antas å forbli stabilt de nærmeste årene, med større endringer som forventes fra 2027.

Alternative forslag til ny skole- og tilbudsstruktur i regionen

Hovedutvalg for utdanning i Innlandet fylkeskommune behandlet i februar 2024 saken om ny skole- og tilbudsstruktur i Innlandet.¹⁶ I den aktuelle behandlingen ble det fattet vedtak om et kriteriesett som danner utgangspunkt for de foreslåtte alternativene til ny struktur. Skolene er delt inn i to kategorier hvorav kategori 1 er skoler som ligger i distrikt eller har færre enn 600 elever per i dag, og kategori 2 omfatter skoler som ligger i by eller har mer enn 600 elever per i dag.

Følgende kriterier er vedtatt:

- Skoler i kategori 2 med ST/SF/SK må ha minst fire paralleller
- Skoler i kategori 1 med ST/SF/SK må ha minst to paralleller
- Skoler i kategori 2 med yrkesfag må tilby Vg1 og Vg2 innenfor samme utdanningsprogram på yrkesfag
- Skoler i kategori 1 med yrkesfag kan tilby Vg1 uten nødvendigvis å tilby Vg2 yrkesfag
- Alle skoler med yrkesfag må ha minst to utdanningsprogram eller minst to paralleller på en yrkesfagliglinje

¹⁵ Saksframlegget presenterer alternative forslag for hver region i fylket.

¹⁶ Ny skole- og tilbudsstruktur – kunnskapsgrunnlag, kriterier og politisk prosess (sak 5/2024). Se her.

- Alle skoler må tilby Vg1 for å kunne tilby Vg2 innenfor samme utdanningsprogram

Fylkesutvalget behandlet i april en sak om høring på fremtidig skole- og tilbudsstruktur og alternative opplæringsmodeller i Innlandet fylkeskommune.¹⁷ Det ble vedtatt å sende saken på høring. Fylkeskommunedirektøren beskriver de foreslåtte endringene for skole- og tilbudsstrukturen i Gjøvikregionen i saksframlegget. I alternativ 1 foreslås det ingen endringer i skolestrukturen i regionen, men en justering i tilbudet ved Dokka VGS. I alternativ 2 og 3 foreslås det å avvikle Dokka VGS. Tabellen under viser dagens utdanningstilbud innen videregående opplæring i Gjøvikregionen, samt de foreslåtte endringene.

Tabell 1: Utdanningsprogram og foreslåtte endringer i Gjøvikregionen. * indikerer forslag til nedlagt linje i alternativ 1. ** indikerer forslag til nedlagt skole i alternativ 2 og alternativ 3.

Dokka VGS**	Gjøvik VGS	Lena-Valle VGS	Raufoss VGS
Påbygg til generell studiekompetanse (PB)	Påbygg til generell studiekompetanse (PB)	Påbygg til generell studiekompetanse (PB)	Påbygg til generell studiekompetanse (PB)
Studieforberedende (SF) Studiespesialisering*	Studieforberedende (SF) Kunst, design og arkitektur Medier og kommunikasjon	Studieforberedende (SF) Idrettsfag Studiespesialisering	Grunnskole
Yrkesfag (YF) Bygg- og anleggsteknikk Elektro og datateknologi Helse- og oppvekstfag Teknologi- og industrifag	Yrkesfag (YF) Musikk, dans og drama Studiespesialisering Yrkesfag (YF) Bygg- og anleggsteknikk Frisør, blomst, int, eksp. design Helse- og oppvekstfag IT og medieproduksjon Salg, service og reiseliv	Yrkesfag (YF) Bygg- og anleggsteknikk Helse- og oppvekstfag Naturbruk Teknologi- og industrifag	Yrkesfag (YF) Elektro- og datateknologi Helse- og oppvekstfag Restaurant- og matfag Teknologi- og industrifag

Som vi ser av tabellen, foreslås det i alternativ 1 å avvikle linjen for studiespesialiserende ved Dokka VGS, mens skolen beholder sine øvrige yrkesfagtilbud. Ettersom Dokka kun har én parallell innenfor studiespesialiserende, oppfyller ikke skolen kriteriene for studieforberedende utdanningsprogram. Gjøvik VGS har paralleller innen studiespesialisering, og Valdres VGS kan også være et alternativ for enkelte elever. Ingen øvrige endringer i tilbudsstrukturen er foreslått i dette alternativet.¹⁸ Tilpasninger til et synkende elevgrunnlag kan håndteres ved å justere antall paralleller. Med justeringene i alternativ 1 vil Dokka VGS stå igjen med en elevmasse på om lag 150 elever. Skolens tilbud og eksistensgrunnlag vil dermed være sårbart for svingninger i søkermønster og elevgrunnlag.

Følgende videregående skoler i regionen har overlapp med skoletilbudet ved Dokka VGS:

- Både Gjøvik VGS og Lena-Valle VGS har studiespesialisering og bygg- og anleggsteknikk
- Raufoss VGS har elektro- og datateknologi
- Raufoss VGS, Gjøvik VGS og Lena-Valle VGS har helse- og oppvekstfag
- Raufoss VGS og Lena-Valle VGS har teknologi- og industrifag

¹⁷ Høring – Framtidig skole- og tilbudsstruktur og alternative opplæringsmodeller i Innlandet fylkeskommune.

¹⁸ [Skolerestrukturering - Innlandet Fylkeskommune](#)

- Raufoss VGS har påbygg¹⁹

Som nevnt har Gjøvik VGS kapasitet til å ta imot elevene som går studiespesialiserende, og har i tillegg et tilrettelagt tilbud med mulighet for å ta imot elever med spesielle behov. Lena-Valle VGS og Raufoss VGS har også tilstrekkelig med kapasitet til å ta imot flere elever enn i dag, og har tidligere hatt henholdsvis opptil 140 og 100 flere elevplasser. Elever som bor lengst nord i kommunen forventes å søke til Valdres VGS, som har ledig arealplass og kapasitet. Erfaring tilsier at noen elever også søker seg til Lillehammer VGS.

Dersom Dokka VGS legges ned, vil enkelte elever få lengre reisevei, og flere vil trolig måtte flytte til hybel. Ingen ytterligere endringer foreslås i tilbudsstrukturen i Gjøvikregionen i alternativ 2 og 3. Tilpasninger til et lavere elevgrunnlag gjøres ved å nedskalere antall paralleller.²⁰

1.5 Om nærings- og samfunnsutvikling

I 2023 vedtok Gjøvikregionen en strategisk næringsplan med mål om regional og nasjonal nærings- og samfunnsutvikling frem mot 2030. Regionen skal styrke og videreutvikle sitt næringsliv, sikre tilgang på kvalifisert arbeidskraft, og gjøres til et attraktivt område for bedriftsetablering og bosetting.

De siste årene er det tilrettelagt flere store tomteområder for ny næringsvirksomhet. Det jobbes systematisk for å styrke regionens konkurransekraft gjennom forbedring av vei- og baneforbindelser. Regionen forventer også økt tilgang til kraft for ny næring gjennom utbygging av nasjonalt og regionalt nett og trafokapasitet. Disse tiltakene forventes å redusere reisetiden og utvide arbeidsmarkedet, noe som vil bidra til økt mobilitet for både individer og bedrifter. De kommende årene vil den pågående nasjonale opptrappingen av produksjon av forsvarsmateriell og ammunisjon medføre milliardinvesteringer i industrimiljøet på Raufoss. Dette inkluderer ytterligere etterspørsel i leverandørindustrien og en rekke støttfunksjoner.

Regionens sterke konkurransefortrinn gir et solid grunnlag for fremtidig utvikling og vekst. Med industrimiljøet på Raufoss har regionen et næringsliv som er internasjonalt rettet, og som utgjør en viktig del av eksporten til norsk fastlandsindustri. Regionen er også hjem til viktige forsknings- og kompetanseinstitusjoner innen fagområder som cyber- og informasjonssikkerhet, industri og biøkonomi. I tillegg byr regionen på skog- og jordbruksressurser, samt attraktiv natur, rekreasjonsområder og flere fritidstilbud.

Regionen står imidlertid overfor utfordringer. Den eldre generasjonen utgjør en stadig større andel av befolkningen. Samtidig sliter regionen med å tiltrekke seg og beholde studenter etter endt utdanning. Avstanden og reisetiden med kollektivtransport til sentrale knutepunkter som Oslo og Gardermoen oppleves også som en ulempe. Koblingen mellom studenter, utdanningsinstitusjoner og arbeidsliv er fragmentert og mangler en helhetlig organisering. Arbeidet med næringsutvikling er dermed avhengig av langsiktig samarbeid mellom kommunene, næringslivet, utdanningsinstitusjoner og andre relevante aktører.

I denne sammenhengen blir vurderingen av en justering i skoletilbudet, inkludert en potensiell nedleggelse av Dokka VGS, relevant. En slik nedleggelse kan potensielt forsterke de demografiske utfordringene. Ungdom som må flytte for å fullføre videregående skole kan være mindre tilbøyelige til å returnere etter endt utdanning. Lengre skolevei kan også resultere i økt frafall blant elever, noe som kan lede til lavere utdanningsnivå og økt utenforskap. Samtidig kan det oppstå en mangel på lokal kvalifisert arbeidskraft. Dersom regionen oppleves som

---

¹⁹ Påbyggstilbudene ved Gjøvik VGS og Lena-Valle VGS er knyttet til det 3-årig helse- og oppvekstfag som gir studiekompetanse.

²⁰ [Skolerestrukturering - Innlandet Fylkeskommune](#)

mindre attraktiv, kan det føre til færre etableringer av bedrifter, økt fraflytting og redusert tilflytting, hvilket i hovedsak vil motvirke regionens mål om å styrke næringslivet og regionen som helhet.

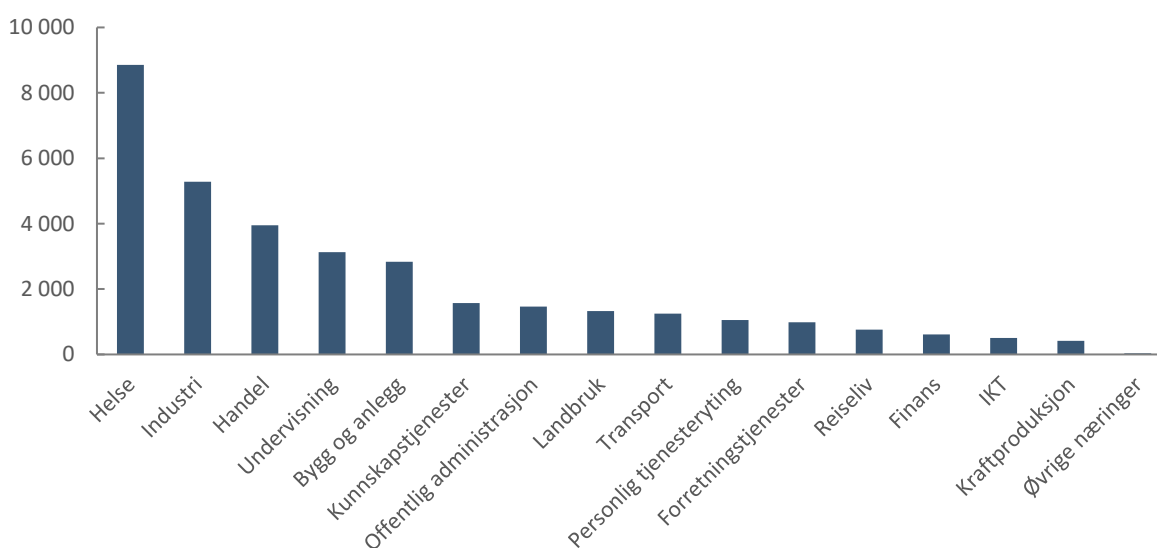
2 Næringslivet i Gjøvikregionen

Næringslivet i Gjøvikregionen preges av industrinæringen og helse- og omsorgssektoren. Rundt 9000 mennesker er sysselsatte i helsesektoren, noe som gjør det til den største sektoren målt i antall sysselsatte i regionen. Sykehuset Innlandet Gjøvik og det offentlige helsetilbudet utgjør størstedelen av sysselsettingen i helsesektoren i Gjøvikregionen. Industrinæringen er den næringen som sysselsetter nest flest, rundt 5 300 er sysselsatt i industrien i Gjøvikregionen. Industriklyngen Raufoss industripark huser regionens største selskaper: Nammo Raufoss, Benteler Automotive og Kongsberg Automotive. En stor del av industrien i regionen er teknologisk industri som utvikler varer som for eksempel ammunisjon og spesialiserte deler til bil. Industrinæringen, og særlig teknologisk industri, har vokst betydelig de siste årene. Denne utviklingen er noe som bedriftene sier vil fortsette i årene fremover.

I dette kapittelet introduserer vi kort næringslivet i Gjøvikregionen. Vi starter med å analysere dagens næringsstruktur, før vi går videre til å se på hvordan sysselsettingen i regionen har utviklet seg de siste årene. Til slutt ser vi på verdiskapingen i regionen, og hvordan produktiviteten har utviklet seg i takt med at næringslivet har vokst.

I 2023 jobbet det omtrent 34 000 personer i Gjøvikregionen, 63 prosent av disse jobber i privat sektor, noe som er ett prosentpoeng under landsgjennomsnittet.²¹ Fordelingen mellom privat og offentlig sektor har holdt seg relativt stabil de siste tolv årene. Figuren under viser arbeidsmarkedet i Gjøvikregionen fordelt på næringer.

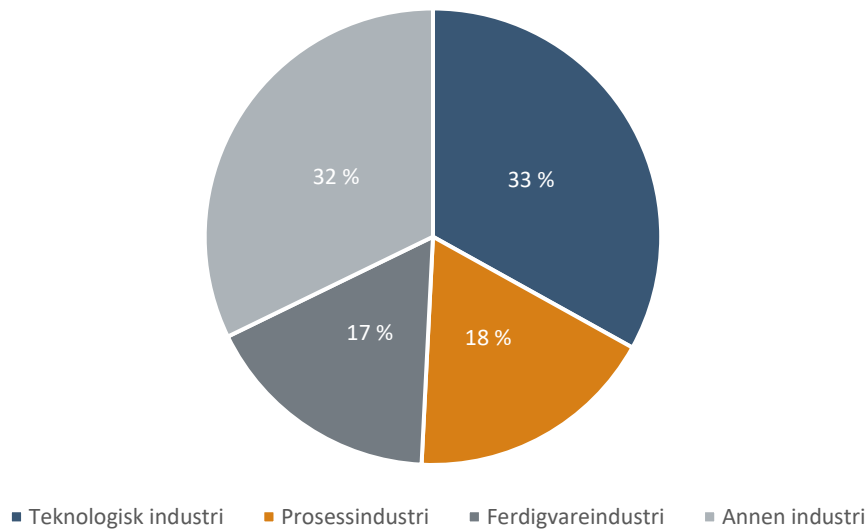
Figur 3: Sysselsatte arbeidsmarkedet i Gjøvik fordelt på næring i 2022. Kilde: SSB.

Det som er definerende for arbeidsmarkedet i Gjøvikregionen, er den høye andelen av sysselsettingen som er tilknyttet helse og industri. De sysselsatte i helsesektoren er særlig tilknyttet Sykehuset i Innlandet og offentlig helse- og omsorgstjenester. Industrien er den nest største næringen i Gjøvikregionen målt i antall sysselsatte. Rundt 15 prosent av all sysselsettingen i regionen er tilknyttet industrien. Når vi ser på hvilke deler av industrien som er viktig for regionen fremkommer bildet i figuren under.

²¹ SSB (Tabell 13472). Tilgjengelig [her](#).

Figur 4: Fordeling av industrinæringene i Gjøvikregionen. Kilde: Menon Economics

I 2023 utgjorde teknologisk industri rundt en tredjedel av sysselsettingen i industrien. Denne industrien inkluderer produksjon av teknologiske ferdigvarer som for eksempel ammunisjon og bildeler, og er dominert av bedrifter i og omkring Raufoss Industripark i Vestre Toten. I tabellen under viser vi de ti største bedriftene i regionen.

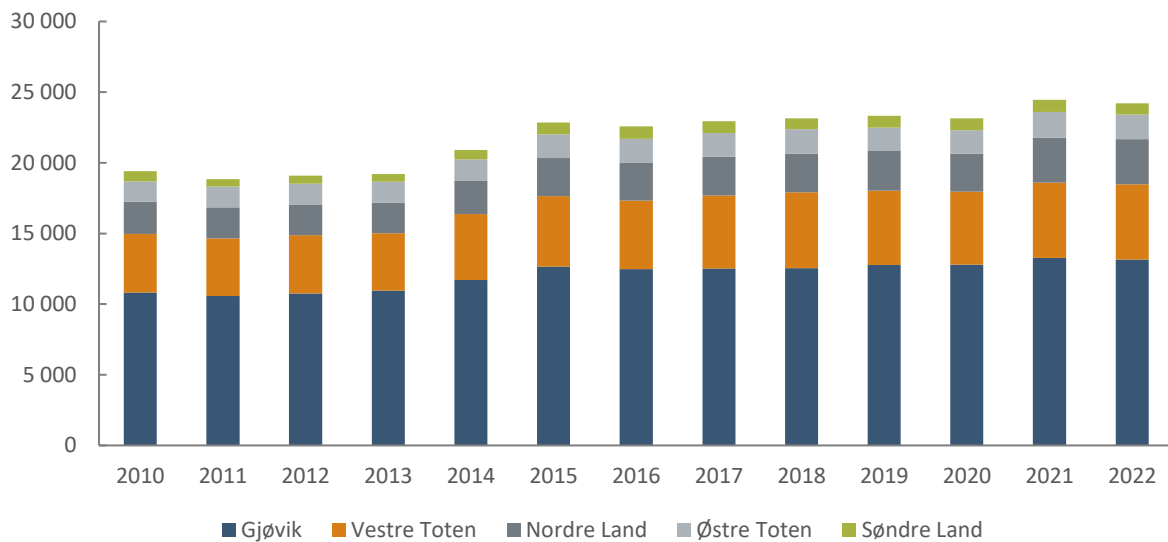
Tabell 2: De ti største bedriftene målt etter antall ansatte (2022) i Gjøvikregionen. Tall er rundet av til nærmeste ti. Kilde: Menon Economics, 2024.

Bedrift	Ansatte	Næring	Kommune
Nammo Raufoss	860	Teknologisk industri	Vestre Toten
Benteler Automotive Raufoss	490	Prosessindustri	Vestre Toten
Kongsberg Automotive	300	Teknologisk industri	Vestre Toten
DNB Bank	230	Finans	Gjøvik
Natre Vinduer	210	Ferdigvareindustri	Gjøvik
Randstad	190	Forretningsmessige tjenester	Gjøvik
Syljuåsen	180	Bygg og anlegg	Gjøvik
Manpower	180	Forretningsmessige tjenester	Gjøvik
Raufoss Technology	170	Ferdigvareindustri	Vestre Toten
Telenor Norge	170	IKT	Gjøvik

De tre største bedriftene målt i antall sysselsatte er alle industribedrifter, og holder alle til i Raufoss Industripark. Dette understreker hvor viktig industriparken er for næringslivet i Gjøvikregionen. I intervjuer gjennomført i forbindelse med denne rapporten beskriver næringsaktører industriparken som en viktig motor for næringslivet. Industriparken er et naturlig senter for etablering av nye bedrifter, samarbeid med videregående skoler og kunnskapsdeling på tvers av bedriftene.

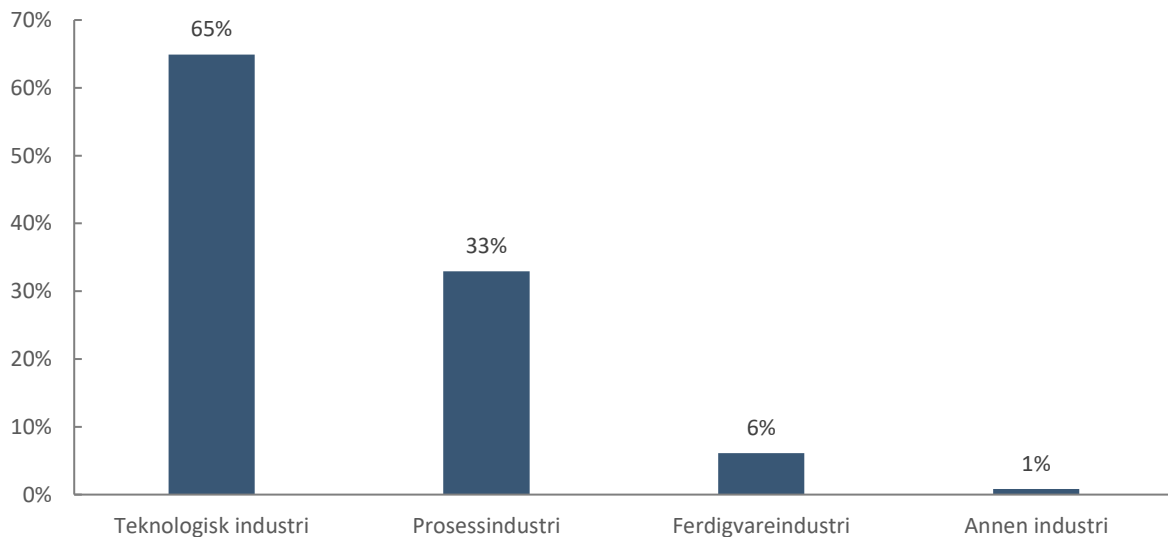
Næringslivet i regionen har vokst betydelig de siste årene. Grafen under viser veksten i sysselsetting fordelt på kommuner i Gjøvikregionen.

Figur 5: Privat sysselsetting i Gjøvikregionen fordelt på kommuner. Kilde: Menon Economics

Siden 2010 har den private sysselsettingen i kommunen vokst med 25 prosent. Denne veksten er primært drevet av flere sysselsatte i Gjøvik, Vestre Toten og Nordre Land. Særlig Vestre Toten og Nordre Land er viktige industrikommuner. Videre er det særlig industrinæringen som har hatt en vekst i antall sysselsatte i analyseperioden. Figuren under viser veksten i industrinæringene fra 2010 til 2022.

Figur 6: Sysselsetningsveksten i hver av delnæringene i industrien. 2010-2022. Kilde: Menon Economics

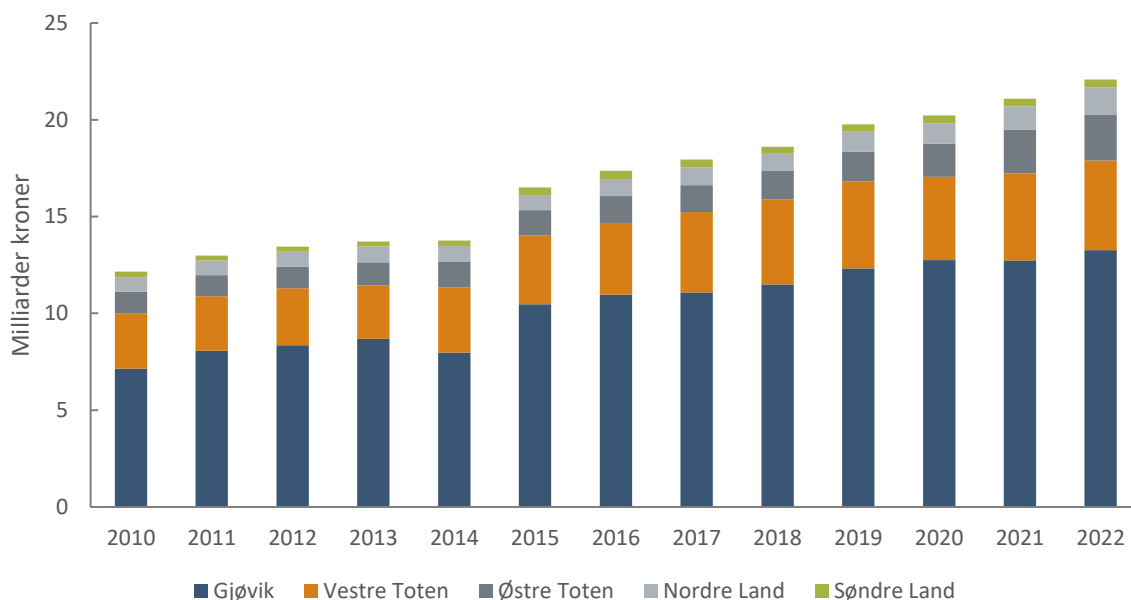

Som figuren viser er det teknologisk industri som har hatt den høyest sysselsetningsveksten i analyseperioden. Denne veksten har vært drevet av enkelte selskap, som eksempelvis Nammo Raufoss, som har økt sin sysselsetting med nesten 300.

Like viktig som lokal sysselsetting er verdiskapingen knyttet til næringsaktivitetene. Verdiskapingen i en bedrift er definert som summen av lønnskostnader og bedriftens driftsresultat, korrigert for kapitalslit og nedskrivninger. Med andre ord kan verdiskapingen forstås som summen av bedriftens avkastning som går til henholdsvis arbeidstakere (lønn), kapitaleiere (overskudd), kreditorer (renter) og stat og kommune (skatt). Dette

er også kjent som bruttoprodukt, eller BNP for et land. Verdiskaping er en av de mest sentrale samfunnsøkonomiske størrelsene, fordi det er den som legger grunnlag for velferd gjennom forbruk og skatter. Samlet sett har næringslivet i Gjøvikregionen opplevd en betydelig vekst i verdiskaping siden 2010, som vist i figuren under.

Figur 7: Verdiskaping i Gjøvikregionen. 2010-2023. Kilde: Menon Economics, 2024.

Verdiskapingen i regionen var 12,2 milliarder kroner i 2010 og 22,1 milliarder kroner i 2022. Dette tilsvarer en vekst på omtrent 82 prosent, hvilket er høyere enn veksten i Fastlands-Norge, som samlet vokste med 80 prosent i samme tidsperiode.²²

2.1 Konsekvenser for næringslivet

Bedriftene i Gjøvikregionen forsøker i stor grad å rekruttere lokalt, og har en høy etterspørsel etter lærlinger, særlig innen tekniske fag. Grunnet høy etterspørsel etter arbeidskraft melder mange bedrifter i regionen i dag om rekrutteringsvanskeligheter, særlig tilknyttet å fylle stillinger som krever utdanning på universitets- og høgskolenivå. Samtidig forventer industrien å vokse betydelig. En slik oppskalering vil legge ytterligere press på et allerede stramt arbeidsmarked med mangel på kompetent arbeidskraft.

Tilgangen på nyutdannet arbeidskraft er en viktig bidragsyter for å nå vekstmålene satt for industrinæringen i Gjøvikregionen. De videregående skolene spiller en sentral rolle i å sikre nødvendig arbeidskraft og kompetanse til både offentlig sektor og næringslivet. En vesentlig reduksjon av utdanningstilbudet kan forsterke bedriftenes rekrutteringsutfordringer ved å redusere tilgangen på relevant arbeidskraft.

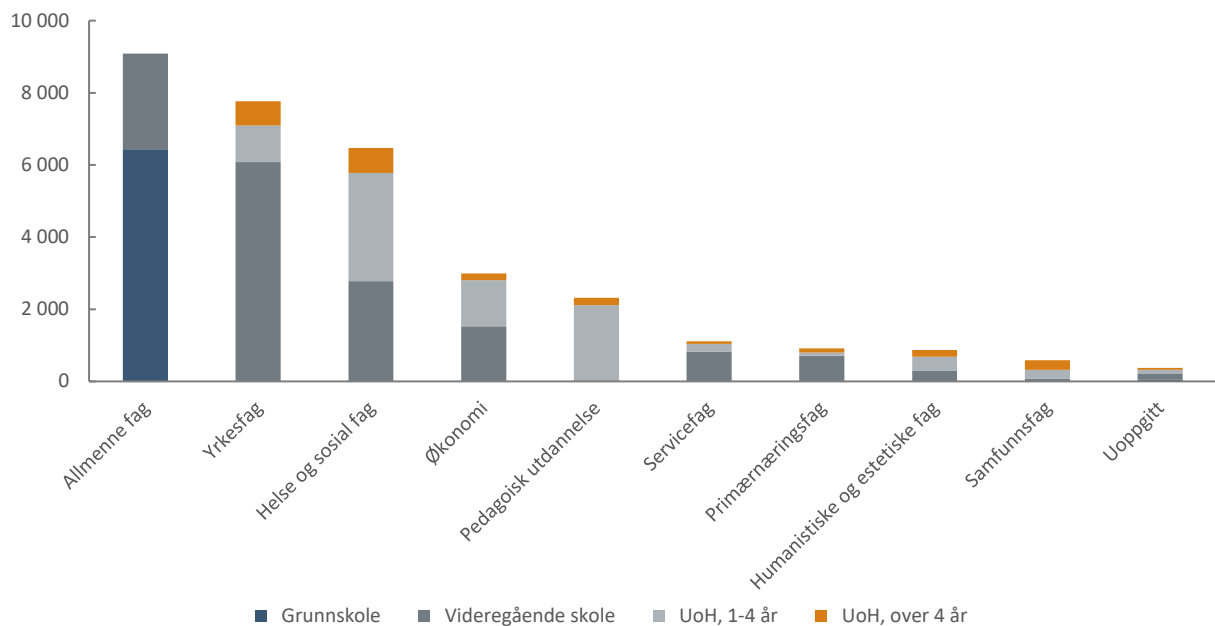
I dette kapitlet går vi gjennom en rekke mulige konsekvenser ved en nedleggelse av en videregående skole for næringslivet i Gjøvikregionen. Vi starter med å se på dagens utdanningsnivå i regionen. Deretter ser vi på

²² Bruttoprodukt for Fastlands-Norge er hentet fra SSB (Tabell 09179). Tilgjengelig [her](#).

mangelen av arbeidskraft og hvordan dette fordeler seg mellom næringer, til slutt ser vi på hvordan Dokka VGS bidrar til rekruttering inn i arbeidsmarkedet i regionen.

Gjøvikregionens arbeidsstyrke består i stor grad av personer med allmennfaglig eller yrkesfaglig ekspertise, med fagbrev, eller grunnskoleutdanning. Disse personen utgjør i dag 64 prosent av de sysselsatte i Gjøvikregionen Utdanningsnivået i regionen fordelt på utdanningsretning er illustrert i figuren under.

Figur 8: Sysselsattes utdanningsnivå og -retning i Gjøvikregionen. Kilde: SSB

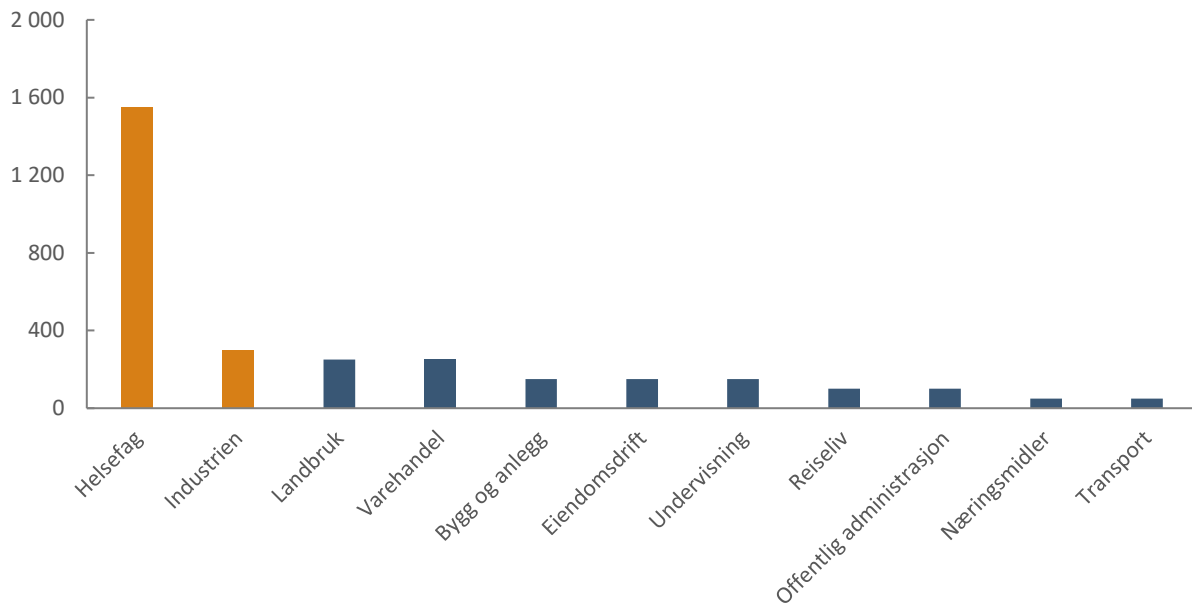

Gjøvikregionens arbeidsstyrke består av en høy andel med yrkesfaglig utdanning. Utdanningsnivået og sammensetningen av arbeidsstyrken er tilpasset behovene i næringslivet, hvorav industribedrifter og offentlig tjenesteyting innen helsesektoren utgjør en viktig del av regionens arbeidsmarked. Flere næringslivsaktører, som vi har intervjuet i forbindelse med denne analysen, trekker frem at man, så langt det lar seg gjøre, prøver å rekruttere lokalt. Dette er for å sikre at arbeidskraften blir i bedriften så lenge som mulig. Bedrifter i regionen som har måttet rekruttere fra andre fylker opplever ofte å miste arbeidskraften etter en liten periode. Ofte blir personer til de har opparbeidet seg erfaring nok til å finne en annen jobb et annet sted. Raskere utskiftning av arbeidsstyrken i en bedrift er typisk assosiert med høyere kostnadsnivåer siden ansettelser medfører betydelige opplæringskostnader.

Bedriftene peker allerede på mangelen på arbeidskraft som et mulig hinder for videre vekst. I en næringslivsundersøkelse gjennomført av Gjøvikregionen Utvikling i 2023 oppga 70 prosent av de 91 selskapene som ble spurt at de opplever vanskeligheter med å finne folk som har riktig ekspertise. 83 prosent oppga at de har behov for spesialisert ekspertise i sine ansettelsesprosesser, og 42 prosent oppga at de ikke opplever at det er stor pågang på deres utlyste stillinger. Mangelen på arbeidskraft understøttes ytterligere av arbeidslivsundersøkelsen til NAV, som estimerer antallet personer som næringslivet mangler. Funnene for Innlandet fylke er vist i figuren under.

Figur 9: Estimert mangel på arbeidskraft i Innlandet fylke i 2023. Kilde: NAV

NAV anslår at det i Innlandet i 2023 manglet rundt 1600 ansatte i helsefagene, rundt 300 personer i industrien, 250 personer i landbruket og 150 i bygg- og anleggsnæringen. Dette er ansatte som bedriftene mangler allerede i 2023, og det er et problem som trolig vil forverre seg med tiden etter hvert som næringslivet vokser ytterligere.

Det er størst mangel på arbeidskraft i Innlandet i 2023 innenfor helsefag. Dette er en yrkesgruppe som er viktig for samfunnet fordi mange som har gått denne linjen ender med å jobbe i hjemmetjenesten eller i omsorgsykker. Denne yrkestypen er særlig viktig på Gjøvikregionen, hvor det er en høy andel eldre befolkning som må tas vare på i årene som kommer. Per i dag har alle fire skolene i Gjøvikregionen helse- og oppvekstfag.

Lena-Valle VGS er den eneste skolen i Gjøvikregionen som utdanner folk innen landbruk. Skolen er lokalisert i en av Norges største landbrukskommuner, med nærhet til forskningsmiljøet på NIBIO. Innlandet fylke har en stor landbruksnæring, og mye av dagens kompetanse i landbruksnæringen i fylke kommer fra Lena-Valle VGS. Dagens elevmasse ved skolen kommer fra hele fylket, og skolen fungerer derfor som en katalysator som sprer kompetanse ut til hele Innlandet.

Som vi har sett, er industrien en av de viktigste næringene i Gjøvikregionen. Dette er også en næring som historisk har hatt et stort behov for nyutdannet arbeidskraft. Denne arbeidskraften har primært blitt utdannet ved de to skolene Raufoss VGS og Dokka VGS, som begge tilbyr teknologi- og industrifag. Av disse to er Raufoss VGS den største skolen. Raufoss VGS er en ren yrkesfaglig skole, og er den skolen som har det tetteste samarbeidet med industrien i Raufoss Industripark, samt med Fagskolen Innlandet. Skolen er også en av samarbeidspartnerne i Læringsfabrikken, en læringsarena for næringsliv, lærlinger, fagarbeidere, studenter og elever som samler 1500 m² avansert teknologiutstyr i topp moderne lokaler. Læringsfabrikken er utviklet over 20 år, og det er igangsatt et systematisk arbeid for å posisjonere Læringsfabrikken som en del av et mulig nasjonalt senter for yrkesfag. Læringsfabrikken jobber også systematisk med andre temaer, som blant annet jenter i industrien og Makerspace.

Dette betyr at Raufoss VGS er viktig for rekrutteringen i industrien i Gjøvikregionen. Til tross for at Raufoss VGS er den største av skolene som utdanner arbeidskraft til industrien er også Dokka VGS en viktig tilbyder av kompetanse for bedriftene, og dersom industrien vokser mye fremover kan rekrutteringsproblemet i industrien forsterkes.

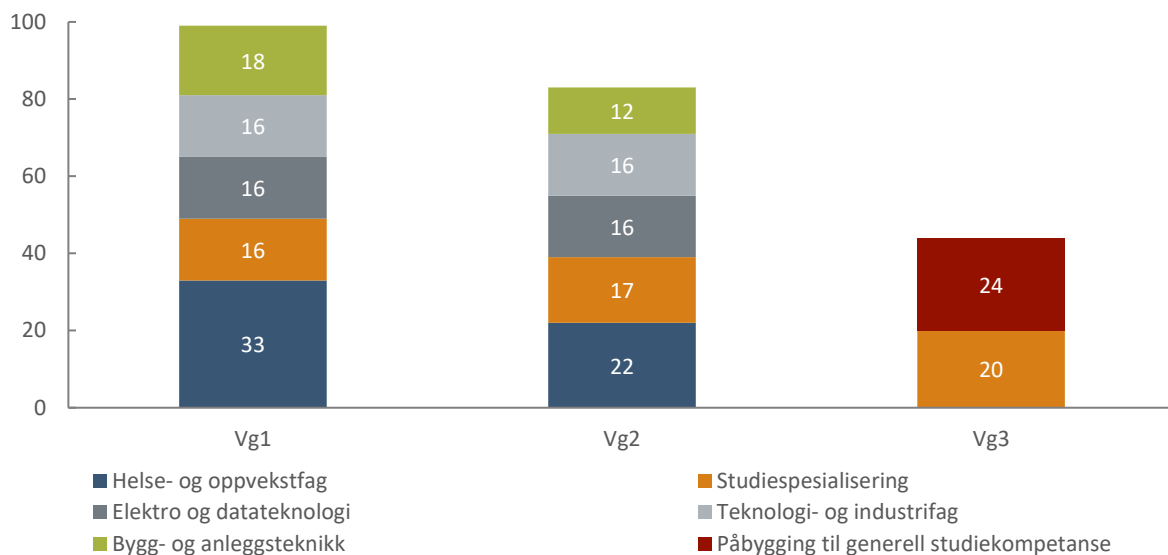
Næringslivet i Gjøvikregionen kommer til å vokse betydelig fremover, og vil etterspørre mye arbeidskraft i årene som kommer. Vi har i forbindelse med denne analysen vært i kontakt med både bedrifter og bedriftsrepresentanter for industrien i regionen. I intervjuene trekker de frem at det er rekordstore ordrebøker, og at produksjonen skal skaleres opp betydelig i årene som kommer. Det er tre grunner til den høye forventede veksten:

- Høy etterspørsel etter varene som produseres i Raufoss Industripark, som for eksempel ammunisjon og lettvekts-materiale til biler.
- Økt konkurransekraft på det internasjonale markedet som en følge av svak kronekurs.
- Bedriftene selv peker på de sterke synergieffektene i industriparken som et viktig element for å konkurrere på det internasjonale markedet.

På grunn av den forventede veksten gjennomføres det betydelige investeringer i industrien. Disse investeringene er av en karakter som er lite mobile, som for eksempel bygninger til produksjonsfasiliteter. Slike investeringer vil binde bedriftene til Gjøvikregionen, noe som betyr at bedriftene skal møte den økte etterspørselen ved å øke produksjonen på Gjøvikregionen og ikke etablere seg andre steder.

Alle de videregående skolene er viktige leverandører av kompetanse, og en høy andel av elevene i Gjøvikregionen velger yrkesfag. Dokka VGS har et studietilbud som er av betydning for rekruttering til det lokale arbeidslivet, særlig inn mot industrien og helsefagene. I skoleåret 2023/2024 er 226 elever registrert ved Dokka VGS. Om lag to tredjedeler av elevene går på en yrkesfaglig linje, mens et mindre antall går studiespesialiserende, som vist i figuren under. Over halvparten av elevene på studiespesialisering i vg3 er elever som går påbygging til generell studiekompetanse, som tidligere har gått yrkesfag.

Figur 10: Elevmasse ved Dokka VGS skoleåret 2023/2024. Kilde: Utdanningsdirektoratet

Helse- og oppvekstfag er den største enkeltlinjen ved skolen, totalt går det 55 personer på denne linjen ved Dokka VGS i 2023. Som diskutert over bidrar denne linjen til rekruttering inn i helsefaget, som i dag har de største rekrutteringsbehovene. Dokka VGS bidrar inn i rekrutteringen av helsefaget, særlig i Nordre Land og Søndre Land. I intervjuene med de andre skolene kommer det frem at dette er en linje som er relativt lett å overføre til andre

skoler i regionen. Alle de andre skolene sier at de har plass til flere elever, men at de må få et høyere budsjett som tillater flere lærere på linjen.

Industrien i Gjøvikregionen rekrutterer aktivt fra Dokka VGS. Særlig bedriftene i Nordre Land og Søndre Land, som for eksempel Dokka Fasteners, rekrutterer aktivt fra skolen. Til tross for at kompetansen som utdannes ved Dokka VGS er viktigst for Nordre Land og Søndre Land, bruker de andre kommunene også skolen som en viktig rekrutteringskanal. Næringslivsaktørene trekker frem Dokka VGS som en særlig viktig rekrutteringskanal av to grunner:

- **Kompetanse:** Skolen utdanner ungdommer med kompetanse som etterspørres av næringslivet. Industrien i Gjøvikregionen er avhengig av kompetanse som utdannes ved skolen. Særlig ungdom innenfor teknologi- og industrifag (TIF), og elektro og datateknologi er viktig for industrien. Tilstedeværelsen av Dokka VGS er viktig siden TIF-linjen er ved kapasitet på de andre skolene i regionen. I samtaler med Raufoss VGS kommer det frem at TIF er den retningen hvor det vil bli vanskeligst å skalere opp utdanningstilbudet dersom Dokka VGS legges ned. Raufoss VGS påpeker at det er ikke nok fysisk plass ved sine undervisningsbygg til å kunne inkludere elevene fra Dokka VGS.
- **Geografi:** Skolen har en unik plassering i Gjøvikregionen. Gjøvik VGS, Lena-Valle VGS og Raufoss VGS er alle relativt tett plassert rundt Gjøvik kommune. Dokka VGS ligger lengre borte fra Gjøvik, noe som er viktig for å sikre et godt utdanningstilbud til ungdom i ytterkant av regionen. Dette skaper også et naturlig bindeledd for ungdommen i ytterkant av Gjøvikregionen ned til industrien på Raufoss. Flere industribedrifter trekker frem denne effekten som det viktigste bidraget fra Dokka VGS til rekrutteringen deres. Industrien har en hovedtyngde på Raufoss, og Raufoss VGS er derfor den mest naturlige samarbeidsskolen. Men det rekrutteres fortsatt en del fra Dokka VGS, og tilstedeværelsen til Dokka VGS er derfor utslagsgivende for at man kan rekruttere ungdom fra hele Gjøvikregionen. Dette sikrer også at man får økt antallet elever som rekrutteres inn i næringslivet i Gjøvikregionen.

Nedleggelse av videregående skoler i mindre kommuner har også vist seg å ha en negativ betydning for næringslivet. En rapport fra Møreforskning Volda undersøker erfaringer fra nedleggelse av videregående skoler i to norske lokalsamfunn.²³ Erfaringene viser at nedleggelse av videregående skoler kan ha betydelig påvirkning for næringslivet. I begge tilfellene fant forfatterne at det var et tett samarbeid mellom næringslivet og skolen før nedleggelsen. De fant ut at dette samarbeidet forsvant etter nedleggelse, og at næringslivet i regionen var mindre konkurransedyktig som en følge.

---

²³ Båtevik, F. O., Dvergsdal, G., Grimsrud, G. M., & Aarset, M. E. (2013). Når ein vidaregåande skule blir borte. Konsekvensar for lokalsamfunnet (Rapport nr. 36). Møreforskning Volda. ISBN 978-82-7692-325-4. Se [her](#).

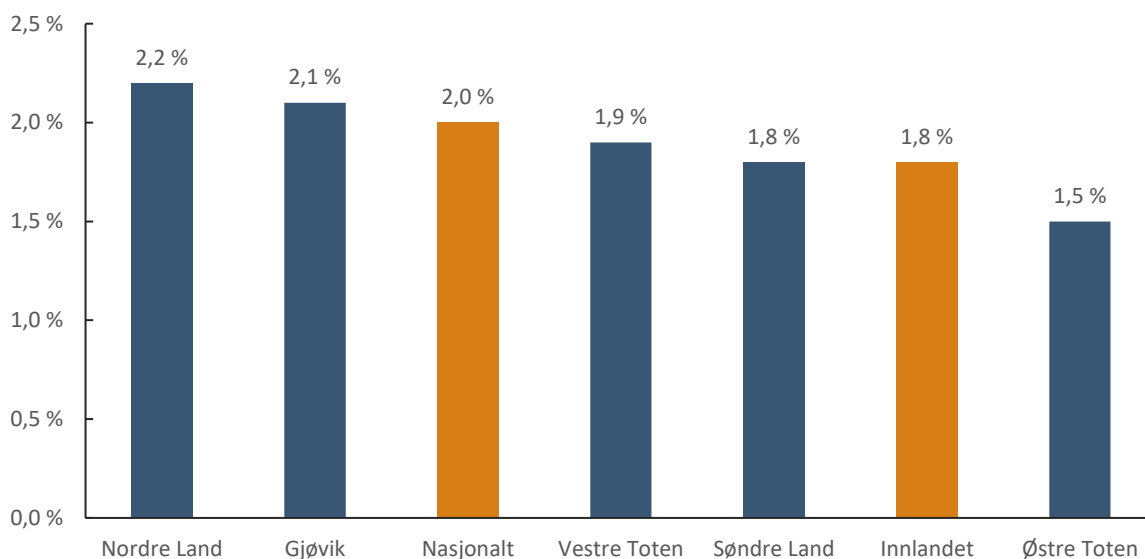
3 Konsekvenser for arbeidsmarkedet

Dersom skolen legges ned vil dette gjøre at cirka 60 arbeidsplasser forsvinner. Vi finner at nedleggelsen av Dokka VGS kan føre til økt arbeidsledighet i regionen på mellomlang sikt, til tross for at næringslivet er godt rustet for å absorbere de nye arbeidsledige. Vi finner at arbeidsledigheten i lignende kommuner øker noe etter at en hjørnesteinsbedrift legger ned. Dette indikerer at en andel av befolkningen hverken finner ny jobb i – eller flytter ut av - kommunen.

I dette kapitlet analyserer vi hvilke konsekvenser nedleggelse av videregående skoler har på arbeidsmarkedet. Vi starter med å analysere arbeidsledigheten i Gjøvikregionen i dag. Vi beregner så ringvirkningene av en nedlegge av Dokka VGS. Vi ser deretter på hva som kan skje med arbeidskraften hvis skolen legger ned, dette gjør vi ved å analysere arbeidsmarkedet i andre kommuner hvor viktige arbeidsgivere i kommunen er blitt lagt ned.

I likhet med resten av Norge er det per i dag lav arbeidsledighet i Gjøvikregionen. Figuren under viser arbeidsledigheten i april 2024 for alle kommunene i Gjøvikregionen.

Figur 11: Arbeidsledighet som andel av arbeidsstyrken i april 2024. Kilde: NAV

Nivået på arbeidsledighet er historisk lavt, både i nasjonal og internasjonal kontekst, og arbeidsledigheten varierer lite blant kommunene i Gjøvikregionen. Det er likevel noen små lokale forskjeller. Nordre Land og Gjøvik er de to kommunene med høyest arbeidsledighet i Gjøvikregionen, med henholdsvis 2,2 prosent og 2,1 prosent arbeidsledighet. Dette er også de eneste kommunene som har en høyere arbeidsledighet enn det nasjonale gjennomsnittet.

For å få en forståelse av hvordan arbeidsmarkedet vil bli påvirket av en eventuell nedleggelse av Dokka VGS gjennomfører vi to analyser. Vi gjennomfører først en ringvirkningsanalyse, før vi ser på hva som har skjedd med arbeidsmarkedet i andre regioner hvor store arbeidsgivere har falt bort. Dersom Dokka VGS legges ned vil dette påvirke økonomien gjennom to kanaler:

- Direkte og indirekte sysselsatte som understøttes av skolens drift og vare- og tjenestekjøp.

- Sysselsetting som følger av lærerne sitt forbruk i lokalregionen.

For å kvantifisere betydningen av skolens nedleggelse har vi gjennomført en ringvirkningsanalyse for hver av kanalene.²⁴ Disse ringvirkningsanalysene er basert på tilsendte tall fra Dokka VGS om deres vare- og tjenestekjøp, samt lønnskostnader i 2023. Tabellen nedenfor presenterer resultatene fra begge ringvirkningsanalysene.

Tabell 3: Resultater fra ringvirkningsanalysene. Kilde: Menon Economics.

	Sysselsetting i Innlandet	Verdiskaping i Innlandet (millioner kroner)
Aktivitet ved skolen	50	43
Verdikjedeeffekter fra skolens aktivitet	3	4,4
Forbruk fra sysselsatte ved skolen (inkl. verdikjedeeffekter)	10	14,4
Totalt	63	61,8

De største effektene som ville fulgt av en nedleggelse av Dokka VGS er knyttet til aktiviteten ved skolen. Rundt 50 arbeidsplasser forsvinner ved skolen. Dersom vi antar at alle de ansatte blir arbeidsledige, og vi legger på de totale verdikjedeeffektene og forbruk fra sysselsatte ved skolen vil det totalt være 63 personer som mistet jobben i Nordre Land. Hvis disse personene mister jobben, kan én av fire ting skje:

1. Personen får ny jobb i samme region
2. Personen får ny jobb i en annen region
3. Personen forblir arbeidsledig
4. Personen faller utenfor arbeidsmarkedet

Det er usikkert hvilke av disse tingene som vil skje med personene som eventuelt mister jobben i Nordre Land dersom Dokka VGS legges ned, og mest sannsynlig vil flere personer oppleve ulike kategorier. Vi kan likevel gjøre noen betraktninger rundt hva som mest sannsynlig vil skje, samt hva som har skjedd i andre kommuner når viktige arbeidsgivere har lagt ned. I dette kapitlet ser vi særlig på de som blir i kommunen, og ikke finner i en ny jobb. I neste kapittel vil vi diskutere personene som finner jobb i en annen region, samt risikoen for økt utenforskap i befolkningen.

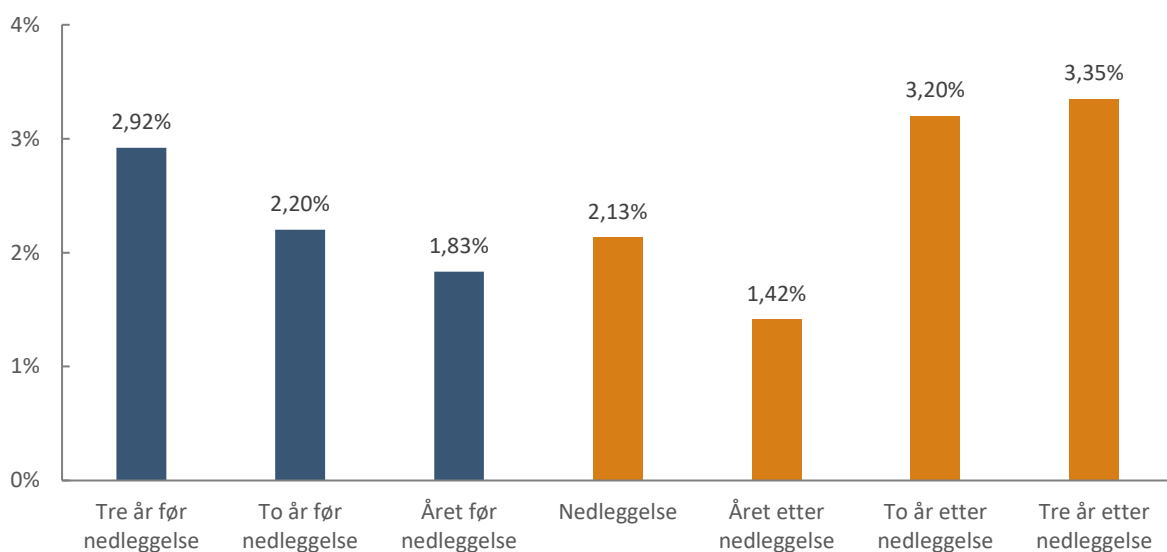
Som diskutert over er arbeidsledigheten lav i Gjøvikregionen i dag, noe som isolert tilsier at arbeidsledige i regionen relativt friksjonsfritt kan finne seg en ny jobb. Flere av lærerne på Dokka VGS ville trolig få nye stillinger ved andre videregående skoler, og noen av dem har kompetanse innenfor næringer som mangler arbeidskraft i dag. Samlet taler det for at de relativt lett kan finne seg en ny jobb. Mest utsatt er dog Nordre Land, som har en noe høyere arbeidsledighet enn resten av kommunene, og som har et relativt lite arbeidsmarked. Begge ting tilsier nedleggelse av arbeidsplasser i Nordre Land alt annet likt vil ha en større negativ påvirkning på arbeidsledigheten.

²⁴ Aktiviteten i økonomien er tett sammenvevd. En endring i etterspørselen fra én næring vil påvirke aktiviteten i andre næringer, og dermed norsk sysselsetting og verdiskaping. For å kvantifisere de økonomiske bidragene som bortfaller ved en eventuell nedleggelse av Dokka VGS, har vi benyttet en ringvirkningsmodell som er beskrevet nærmere i vedlegg A.

For å finne ut hva som skjer med arbeidsmarkedet hvis Dokka VGS legger ned ser vi på hva som har skjedd i lignende kommuner tidligere når hjørnesteinsbedrifter har lagt ned. Vi definerer her en hjørnesteinsbedrift som en bedrift som sysselsetter ti prosent av den private sysselsettingen i et gitt år. En hjørnesteinsbedrift og en skole er naturligvis ikke det samme, men Dokka VGS har i intervjuer blitt beskrevet som en hjørnesteinsbedrift i Nordre Land.

For å kvantifisere om det er sannsynlig at personene blir arbeidsledige undersøker vi utviklingen i arbeidsledigheten i kommunene som har mistet en hjørnesteinsbedrift. Figuren under viser arbeidsledighetsutviklingen fra tre år før til tre år etter nedleggelse av en hjørnesteinsbedrift.

Figur 12: Gjennomsnittlig arbeidsledighet i kommuner før og etter nedleggelse av en hjørnesteinsbedrift. Kilde: NAV, Menon Economics

Figuren viser at det er en svak sammenheng mellom nedleggelse av hjørnesteinsbedrifter og arbeidsledighetsutvikling. Arbeidsledigheten går umiddelbart opp når hjørnesteinsbedriften legges ned, denne umiddelbare økningen forsvinner helt i året etter nedleggelsen. Etter to år hopper arbeidsledigheten igjen opp til et høyere nivå enn før nedleggelsen. Det er vanskelig å tolke disse resultatene, men de indikerer at arbeidsledigheten stiger på mellomlang sikt etter nedleggelsen av en hjørnesteinsbedrift.

Det er også mulig at personen som mister jobben vil flytte ut av kommunen for å finne seg jobb, eller gå helt ut av arbeidsstyrken. Begge disse mulighetene diskuteres nøyere i neste kapittel.

4 Konsekvenser for den demografiske utviklingen

Nedleggelse av Dokka VGS vil kunne ha negative konsekvenser for befolkningen i Gjøvikregionen. Andelen som er uføretrygdet i Nordre Land og Søndre Land i dag høy. Dette er to av de kommunene i Norge med høyest andel uføretrygdete. Denne tendensen kan forsterkes ytterligere av å øke distansen til den videregående skolen, og ved at en viktig arbeidsgiver faller bort. Analyser av andre kommuner hvor en viktig arbeidsgiver faller bort viser en svak oppgang i andelen uføretrygdete.

Befolkningen i regionen er i dag aldrende og andelen av befolkningen som er under 19 år er fallende. Dette kan bety at eldrebølgen vil by på særlig store problemer i Gjøvikregionen. Vi finner at nedleggelse av en videregående skole har en svak negativ påvirkning på befolkningsutviklingen. Vi har testet det samme for hjørnesteinsbedrift, fordi mange intervjuobjekter har beskrevet Dokka VGS om en hjørnesteinsbedrift. Her finner vi en noe større, men fortsatt begrenset effekt.

Vi har analysert påvirkningen en nedleggelse av Dokka VGS vil kunne ha for arbeidsdeltakelsen og den demografiske utviklingen i regionen. Vi starter med å se på hvordan nedleggelsen av en skole kan påvirke den senere arbeidsdeltakelsen til de som er elever ved skolen i dag. Deretter ser vi på hvordan tidligere skolenedleggelse har påvirket den demografiske utviklingen i andre kommuner tidligere.

4.1 Konsekvenser for skolens elever

Personer som forblir arbeidsledige over en lengre periode har en økt risiko for å falle utenfor arbeidsstyrken.²⁵ Personer som faller utenfor arbeidsstyrken risikerer vedvarende utenforskap eller langvarig frikobling fra arbeidsmarkedet, noe som har store kostnader for samfunnet.

Uføretrygdete innbyggere utgjør en stor del av gruppen som står utenfor arbeidsstyrken. Uføretrygd er en ytelse som gis til personer som har varig nedsatt arbeidsevne på grunn av sykdom, skade eller lyte.²⁶ En høy andel uføre kan indikere strukturelle problemer i samfunnet, som manglende tilrettelegging i arbeidslivet, utilstrekkelige utdanningsopplegg eller sosiale og helseproblemer som hindrer deltakelse.

14,7 prosent av befolkningen i Innlandet var uføretrygdet i 2022. Dette tilsvarer en av de høyeste andelen i norske fylker, fire prosentpoeng høyere enn det nasjonale gjennomsnittet.²⁷ Kommunene i Gjøvikregionen hadde en enda høyere andel. Uføretrygdete som andel av befolkningen i hver av kommunene i Gjøvikregionen, Innlandet under ett og nasjonalt er vist i figuren under.

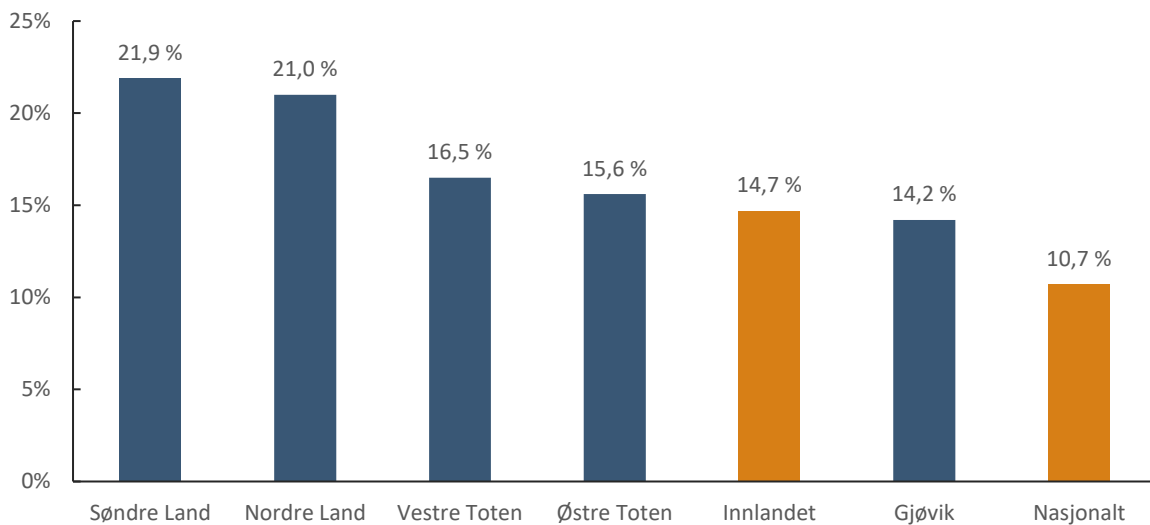
---

²⁵ Personer som ikke har jobb og som ikke søker jobb.

²⁶ Folketrygdloven https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-02-28-19/KAPITTEL_5-9#%C2%A712-12

²⁷ I desember 2023 var Innlandet fylket med nest høyest andel, ifølge «Utviklingen i uføretrygd», NAV 2023 https://www.nav.no/_/attachment/download/c3632502-36f1-4be0-9bcd-e92dcecbd406:7e29ea8fb46305348c91a8794cf15925af8b4c6c/Uf%C3%B8retrygd_Statistiknotat_Aaret_2023_ny.pdf

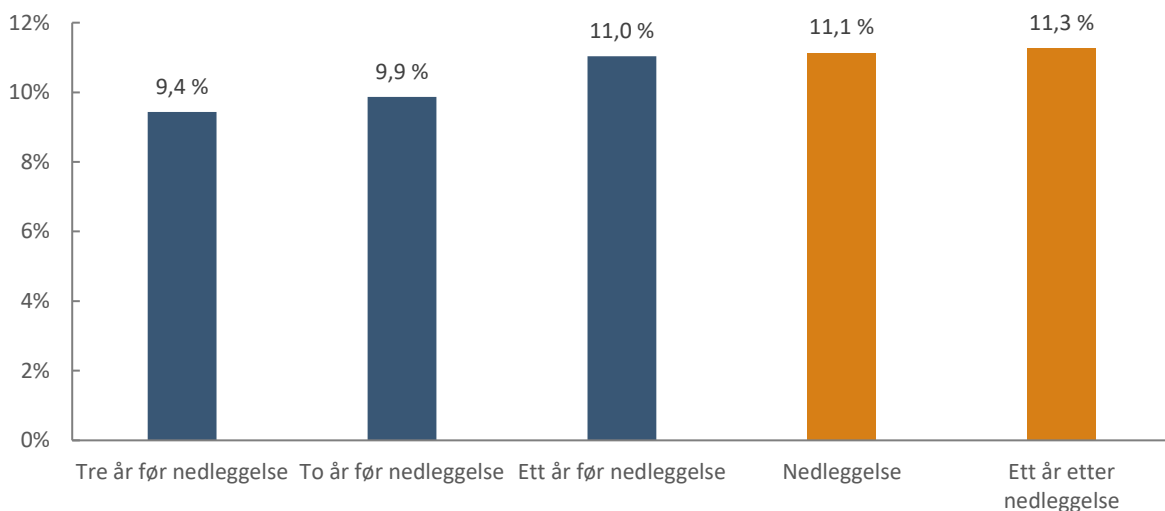
Figur 13: Uføretrygdete som andel av befolkningen, 2022. Kilde: SSB

Søndre Land og Nordre Land hadde klart høyere andel uføretrygdete enn de andre kommunene i regionen, og lå i 2022 henholdsvis 11,2 og 10,3 prosentpoeng høyere enn det nasjonale gjennomsnittet. Generelt ligger andelen høyt i hele regionen, og Gjøvik er den eneste kommunen som har lavere andel enn fylket samlet, selv om kommunen fortsatt ligger betydelig høyere enn det nasjonale gjennomsnittet.

Nedleggelsen av Dokka VGS kan føre til at andelen uføretrygdet går opp. For å analysere hvordan nedleggelsen av Dokka VGS påvirker andelen som blir uføretrygdet ser vi på hva som har skjedd i lignende tilfeller i andre kommuner. Vi bruker igjen nedleggelse av en hjørnesteinsbedrift som en sammenlignbar hendelse, og ser på hva som har skjedd med andelen uføretrygdet før og etter hjørnesteinsbedriften legges ned. Figuren under viser andelen uføretrygdet i befolkningen, før, under og etter nedleggelsen av en hjørnesteinsbedrift.

Figur 14: Andelen uføretrygdet i kommunen før og etter nedleggelsen av en hjørnesteinsbedrift. Kilde: SSB, Menon Economics

Kommunene som har mistet en hjørnesteinsbedrift får en noe høyere andel uføretrygdet. Vi ser andelen av befolkningen som er uføretrygdet stiger fra tre år før nedleggelse og hele veien til ett år etter nedleggelse. Det største hoppet i andelen uføretrygdet skjer mellom to og ett år før nedleggelsen. Denne utviklingen, med en

høyere andel uføretrygdet, vil være særlig uheldig for kommuner hvor andelen uføretrygdet allerede er høy, som for eksempel Nordre Land og Søndre Land.

Det er mange, og sammensatte årsaker til at folk faller utenfor arbeidsmarkedet, men noen faktorer har vist seg å øke risikoen for framtidig utenforskap. Eksempelvis er det funnet klare sammenhenger mellom foreldres yrkesstatus og utdanningsnivå, og framtidig utenforskap hos barn, der manglende arbeidsdeltakelse hos foreldre øker sannsynligheten for framtidig utenforskap hos barna.²⁸ Ungdommen i Gjøvikregionen, og særlig i kommunene Nordre Land og Søndre Land, er dermed i utgangspunktet mer utsatt for å havne utenfor, som følge av deres foreldres yrkesstatus.

Det er også påvist en sammenheng mellom arbeidsdeltakelse og hvorvidt et individ har fullført videregående opplæring. I en studie gjennomført gjennom FINNUT (Forskning og innovasjon i utdanningssektoren), fant man at fullført VGS førte til høyere arbeidsdeltakelse og mindre helsemessig fravær, som for eksempel uførepensjonering. Funnene gjaldt for alle studieretninger.²⁹

I intervju med alle de lokale videregående skolene i Gjøvikregionen fremgår det at skolene i regionen til sammen har kapasitet til å absorbere elevene fra Dokka VGS, men at nedleggelsen vil kunne føre til økt konkurranse på de populære linjene. Dette kan føre til at flere elever risikerer å ikke få plass på sitt førstevalg når de søker på videregående utdanning. Forskning på gjennomføring i videregående skole finner at det å ikke få innfridd sitt førstevalg øker sannsynligheten for å ikke fullføre videregående utdanning betydelig.³⁰ En nedleggelse av Dokka VGS ventes derfor alt annet likt å føre til økt frafall i videregående opplæring, noe som øker risikoen for utenforskap.

Den økte konkurransen om studieplassene legger press på en allerede utsatt del av elevmassen. Opptak til videregående skole baseres på karaktergjennomsnitt fra ungdomskolen, og elever med svake prestasjoner på skolen er i utgangspunktet en gruppe med høyere risiko for å ikke gjennomføre videregående opplæring. Det er også disse elevene som i størst grad vil rammes av økt konkurranse ved de ulike linjene. Risikoen for å havne utenfor arbeidslivet blir dermed enda høyere for denne allerede utsatte delen av befolkningen i regionen.

For elevene i Nordre Land og Søndre Land vil nedleggelsen også kunne påvirke gjennomføring av videregående skole negativt, gjennom økt distanse til nærmeste videregående skole. Senter for økonomisk forskning har gjennomført en analyse som viser at geografisk nærhet til studiestedet har en positiv effekt på å fullføre videregående opplæring.³¹ Flere elever vil måtte pendle langt hver dag, eller flytte på hybel. For elever som allerede har høy risiko for å velge bort videregående skole vil denne avstanden kunne være utslagsgivende. I kommuner som Nordre og Søndre Land, der utenforskapet allerede er høyt, ventes denne gruppen å være større enn normen i norske kommuner.

Det er derfor grunn til å tro at en eventuell nedleggelse av en videregående skole i regionen isolert sett vil bidra til større utenforskap i regionen, gjennom en negativ innvirkning på deltakelse og fullføring av videregående opplæring. Dette kan skje gjennom flere kanaler.

---

²⁸ *Ingen utenfor – En helhetlig politikk for å inkludere flere i arbeids- og samfunnsliv, Meld. St. 32 (2020-2021)*

²⁹ <https://prosjektbanken.forskningsradet.no/project/FORISS/237831>

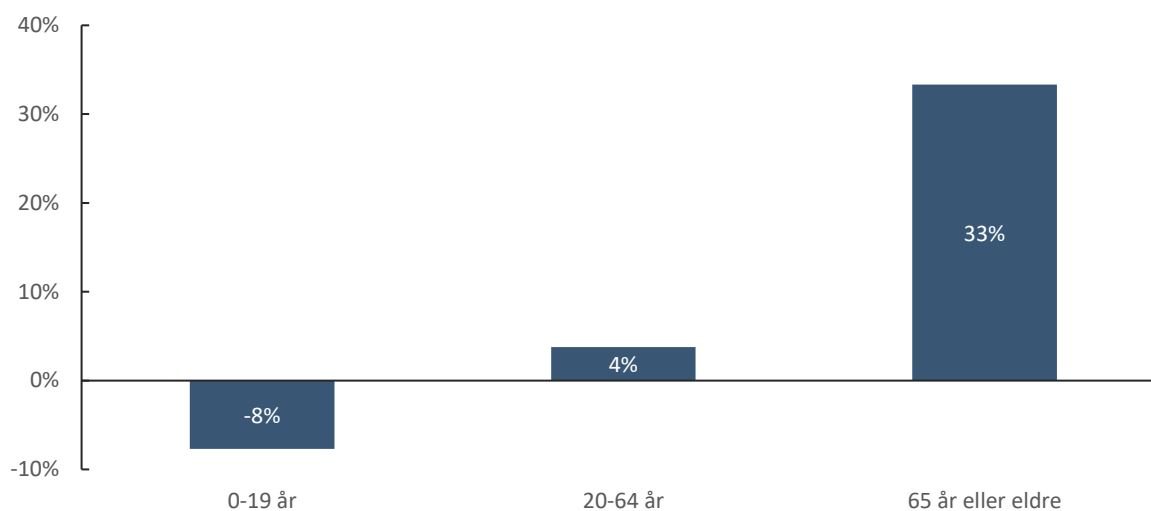
³⁰ Statistisk sentralbyrå 2020: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/de-som-far-forsteonske-har-storre-sjanse-for-a-fullfore-videregaende> også bekreftet i «Tiltak for bedre gjennomføring i videregående Opplæring»: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/prm/2006/0029/ddd/pdfv/288865-gjennomforing_vgo_ver6.pdf

³¹ [ÅRSAKER TIL OG KONSEKVENSER AV MANGLENDE FULLFØRING AV VIDEREGÅENDE OPPLÆRING \(samforsk.no\)](#)

4.2 Konsekvenser for befolkningen

Befolkningen i Gjøvikregionen er, i likhet med mange norske distriktsregioner, aldrende. Siden 2000 har den eldste delen av befolkningen vokst betydelig, mens den yngste delen av befolkningen utgjør en mindre andel. I 2000 var om lag 24 prosent av befolkningen i aldersgruppen 0-19 år, mens 18 prosent var eldre enn 65 år. 24 år senere, i 2024 var dette forholdet snudd. Rundt 23 prosent av befolkningen var eldre enn 64 år (en økning på fem prosentpoeng), mens 20 prosent av innbyggerne var mellom 0 og 19 år. Figuren under viser utviklingen i de tre aldersgruppene fra 2000 til 2024.

Figur 15: Befolkningsutvikling i Gjøvikregionen fordelt på aldergruppe. Endring fra 2000 til 2024. Kilde: SSB

Siden 2000 har befolkningen i Gjøviksregionen vokst med seks prosent samlet. Veksten er primært drevet av en økning i den eldre delen av befolkningen, som har økt med 33 prosent i perioden. Veksten i denne aldersgruppen er høyest i Vestre Toten, der den har vokst med 42 prosent på 24 år. Gjøvik ligger på en nær andreplass med 39 prosent økning i perioden.

Ser vi på den kommunale veksten skiller Søndre Land og Nordre Land seg ut som de eneste kommunene med en negativ samlet befolkningsutvikling, med henholdsvis åtte og seks prosent nedgang siden 2000. Dette kommer av at også aldersgruppen på mellom 20-64 år faller i disse to kommunene, samtidig som antallet eldre vokser saktere enn gjennomsnittet for regionen samlet sett.

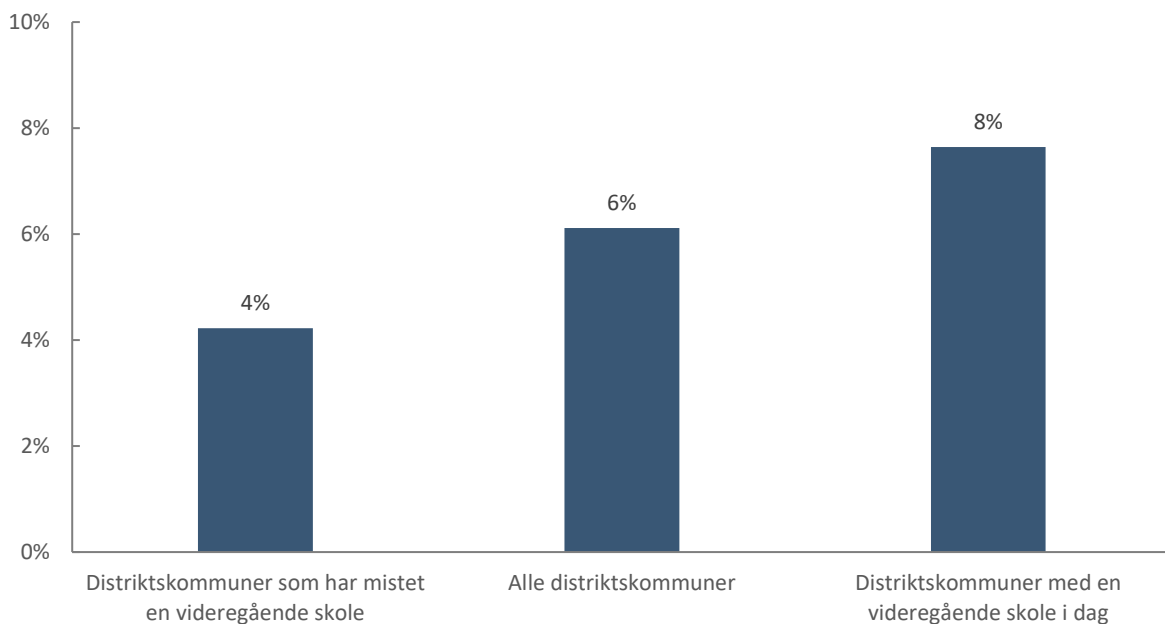
Den negative trenden i regionens befolkningsutvikling kan forsterkes ytterligere ved en nedleggelse av Dokka VGS, særlig i kommunene Nordre og Søndre Land, det umiddelbare nærområdet til skolen. Det har vært tilfelle i tidligere nedleggelse av videregående skoler i mindre tettsteder.³² I 2009 ble en videregående skole i et samisk kjerneområde i Troms lagt ned. Elever fra tre kommuner sognet til skolen. Nedleggelsen skapte demografiske utfordringer der de to utkantkommunene opplevde en nedgang i folketallet. Lokalsamfunnet mistet en viktig kulturell arena, spesielt innen samisk språk, historie og kultur. Dette ledet til redusert ungdomsengasjement og

³² Båtevik, F. O., Dvergsdal, G., Grimsrud, G. M., & Aarset, M. E. (2013). Når ein vidaregåande skule blir borte. Konsekvensar for lokalsamfunnet (Rapport nr. 36). Møreforskning Volda. ISBN 978-82-7692-325-4. Se [her](#).

deltakelse i lokalbaserte aktiviteter og foreninger, samt et svekket lokalt næringsliv og handelslekkasje til nærliggende byer.

Denne tendensen viser seg også i befolkningsstatistikken. Tilstedeværelsen av en videregående skole korrelerer positivt med befolkningsveksten i kommunen. Figuren under viser befolkningsutviklingen fra 2010 til 2024 for alle distriktskommuner i Norge inndelt i tre kategorier.³³ Den ene kategorien er det distriktskommunene som har mistet en videregående skole de siste ti årene, den andre kohorten er alle distriktskommunene i Norge, mens den siste kohorten er alle distriktskommuner som har en videregående skole i dag.

Figur 16: Befolkningsutvikling fra 2014 til 2024 for distriktskommuner som har mistet en videregående skole, alle distriktskommuner og distriktskommunene som har en VGS i dag. Kilde: SSB, Menon Economics

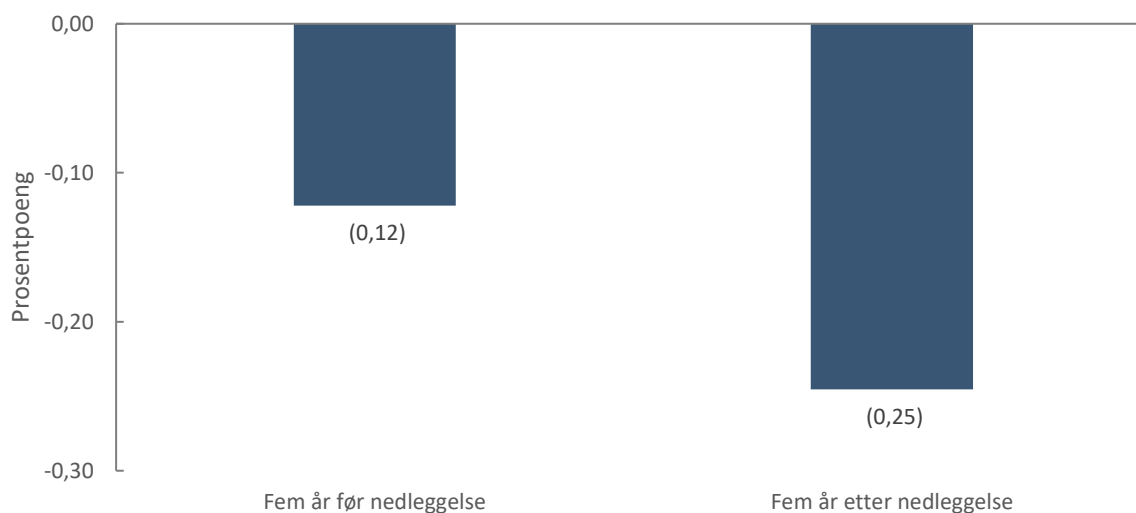

Resultatene av analysen viser at kommuner som har opplevd å få nedlagt en videregående skole har lavere befolkningsvekst enn andre distriktskommuner. Dette mønsteret i befolkningsutvikling kan komme av to ting. Den ene muligheten er at befolkningsutviklingen er relativt høy i kommunene man legger de videregående skolene i. Den andre muligheten er at nedleggelsen av en videregående skole reduserer bostedsattraktiviteten så mye at folk enten velger å flytte ut av kommunen eller velger å ikke flytte til kommunen.

For å teste om befolkningsveksten reduseres som en følge av at en skole legges ned gjennomfører vi en «differences-in-differences» analyse (ofte kalt en diff-in-diff analyse). En diff-in-diff analyse innebærer i denne analysen at vi ser på hvordan nedleggelse av en videregående skole påvirker vertskommunen til skolen, sammenlignet med en lignende gruppe kommuner. Vi antar at kommunen og alle kommunene i kontrollgruppen ville utviklet seg helt likt dersom skolen ikke legges ned, og at all forskjell i utvikling kun stammer fra nedleggelsen av den videregående skolen. Mer spesifikt ser vi på avviket mellom befolkningsveksten i kommuner med en nedlagt videregående skole, og de uten en nedlagt videregående skole. Figuren under viser den årlige gjennomsnittlige veksten før og etter at skolen legger ned, sammenlignet med de andre lignende kommunene.

³³ En distriktskommune er her definert som en kommune som har sentralitetsindeks 4,5 eller 6.

Figur 17: Den gjennomsnittlige årlige befolkningsveksten, relativt til lignende kommuner, i kommunene som har mistet en videregående skole. Kilde: SSB, bearbeidet av Menon Economics

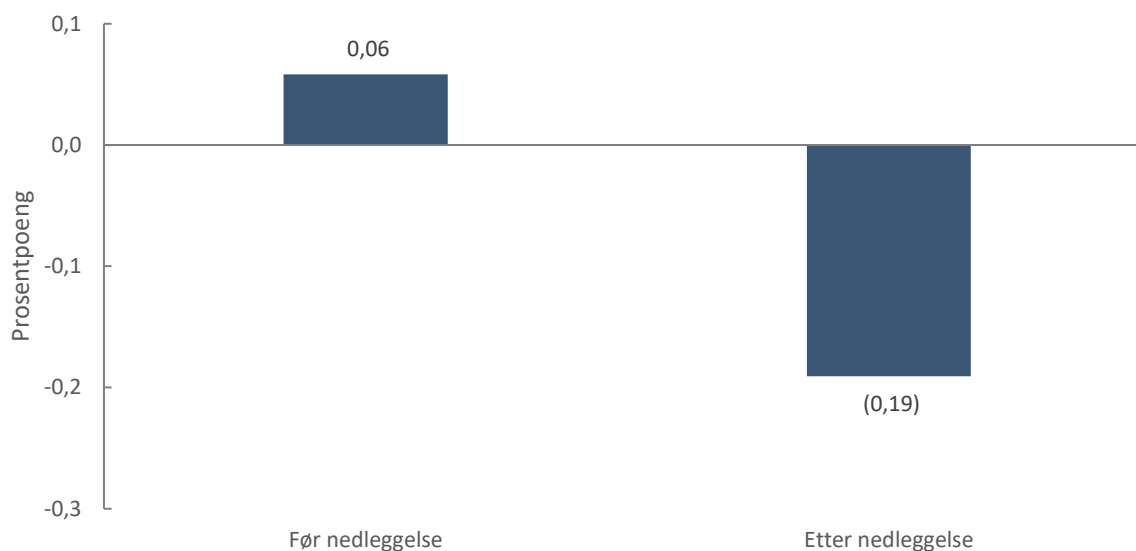

Denne figuren indikerer at begge kanalene diskutert ovenfor kan være til stede: kommunene der videregående skoler blir nedlagt vokser allerede saktere enn kontrollgruppen før nedleggelsen (stolpen til venstre er negativ). Samtidig øker denne forskjellen etter nedleggelsen. Det er likevel viktig å peke på at denne forskjellen er relativt beskjeden (en forskjell på 0,13 prosentpoeng). Dette er innenfor den statistiske usikkerheten, og det er derfor vanskelig å trekke tydelige konklusjoner om at nedleggelse av videregående skoler har en klar negativ befolkningspåvirkning på vertskommunen.

For å si noe videre om hvordan nedleggelsen av Dokka VGS kan påvirke befolkningsutviklingen gjennomfører vi en diff-in-diff analyse til. Denne diff-in-diff analysen ser på det gjennomsnittlige avviket i befolkningsvekst mellom en kommune som mister en hjørnesteinsbedrift og alle lignende kommuner.³⁴ Her antar vi igjen at Dokka VGS er en hjørnesteinsbedrift i Nordre Land, blant annet fordi det er en betydelig arbeidsgiver i kommunen. Figuren under viser befolkningsveksten relativt til lignende kommuner før og etter nedleggelsen av en hjørnesteinsbedrift.

³⁴ «Lignende kommuner» er her alle kommuner i samme sentralitetsindeks som kommunen som analyseres.

Figur 18: Årlig gjennomsnittlig befolkningsvekst. Avvik mellom kommuner med nedlagt hjørnesteinsbedrift og kontrollgruppe. Kilde: SSB, Menon Economics

Nedleggelse av en hjørnesteinsbedrift er forbundet med en liten reduksjon i befolkningsutviklingen sammenlignet med andre lignende kommuner. Den gjennomsnittlige befolkningsveksten i kommunene som mister hjørnesteinsbedriften sin er så å si identisk med sammenlignbare kommuner før nedleggelse. Dette betyr at det ikke er noe særlig som skiller befolkningsutviklingen før bedriften legges ned. Etter at hjørnesteinsbedriften legges ned, vokser vertskommunen til hjørnesteinsbedrifter noe saktere enn de kontrollgruppen av kommune. Isolert sett betyr dette at det er sannsynlig at de som mister jobben vil se ut av kommunen for nye arbeidsplasser.

I tillegg til at befolkningsveksten kan reduseres noe, kan elevene som i dag går på Dokka VGS trolig bytte til en skole utenfor Gjøvikregionen. Elevene som i dag går på Dokka VGS vil ved en nedleggelse trolig søgne til ulike skoler, i og utenfor regionen. De som er bosatt helt nord i Nordre Land vil ha kortest vei til Lillehammer, mens de som er bosatt nord-vest i Nordre Land vil ha kortere veg til Valdres VGS enn til Gjøvik. Hadeland VGS i Gran vil kunne bli et relevant alternativ for elevene som er bosatt lengst sør i Søndre Land. Nedleggelsen av skolen vil dermed ikke bare ha konsekvenser for Nordre og Søndre Land, men også for regionen samlet, som må regne med å miste en del av ungdommene i retningene nord, vest og sør. I tillegg ventes bostedsattraktiviteten i de to kommunene å svekkes, noe som typisk fører til et fall i befolkningen. Hvor de innbyggere som enten flytter fra Nordre Land og Søndre Land, eller ikke flytter til kommunene velger å bosette seg istedenfor er svært usikkert, men kan prinsipielt være både i og utenfor Gjøvikregionen.³⁵

³⁵ Mange flytter til Søndre Land og Nordre Land fra andre deler av fylket og landet kilde: <https://www.innlandsstatistikk.no/befolkning/flytting/>

5 Konsekvenser for fylkeskommunenes driftsøkonomi

En nedleggelse av Dokka VGS vil ha driftsøkonomiske konsekvenser for fylkeskommunen og kommunen, både på inntekts- og kostnadssiden. Utvidelse av studietilbud ved de øvrige skolene og skoleskysstilbud til elevene i Nordre Land og Søndre Land vil innebære økte kostnader. Samtidig vil den negative påvirkningen på befolkningsutviklingen, og potensielt lavere arbeidsdeltakelse i regionen, ha konsekvenser for skatteinntektene i regionen. Vi finner likevel at disse endringer vil være relativt begrensede sett opp mot fylkeskommunen samlede budsjett. Det er viktig å understreke at vi her gjennomføre en partiell analyse som bare ser på enkelte kostnads- og inntektselementer. Eksempelvis er det forventelig at det i forbindelse med nedleggelsen av den videregående skolen vil være en rekke kostnadsbesparelser særlig knyttet til stordriftsfordeler.

I denne delen av rapporten analyserer vi enkelte deler av de samlede inntekts- og kostnadsvirkningene av å legge ned Dokka VGS. Vi estimerer først hvor mye det hadde kostet å transportere elever fra Dokka VGS til de andre videregående skolene i regionen. Deretter ser vi på hvordan en estimert reduksjon i befolkningen ville påvirket skatteinntekten til kommunen og fylkeskommunen gjennom overføringer fra staten, samt redusert aktivitet i næringslivet. Det er viktig å understreke at dette er en partiell analyse, som ikke tar for seg alle kostnader forbundet med nedleggelse av skolen. Eksempelvis tar den ikke med stordriftsfordeler som kan oppnås ved å samle elever på andre skoler. På samme måte tar heller ikke analysen for eventuelle kostnader knyttet til utbygging av andre videre skoler for å kunne akkomodere et større antall elever.

Kostnader forbundet med skoleskysst

Dersom Dokka VGS blir nedlagt vil de elevene som begynner på nye skoler ha rett på skoleskysst til sitt nye opplæringssted. Skoleskysstordningen er finansiert av fylkeskommunen, og det økte transportbehovet vil derfor medføre økte utgifter for fylkeskommunen.

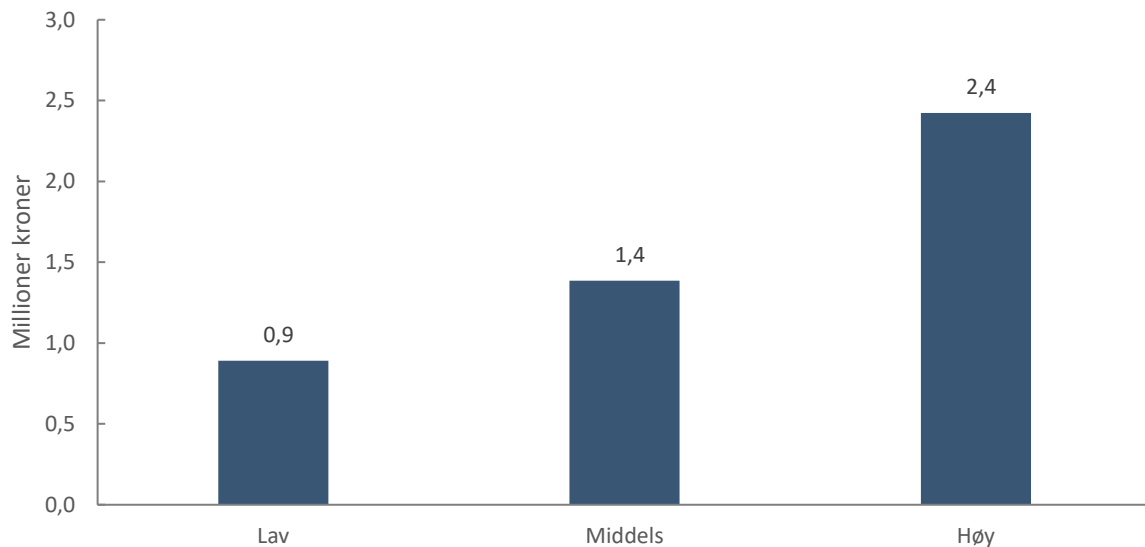
Det er viktig å merke seg at denne analysen er beheftet med betydelig usikkerhet. Særlig tre punkter er viktige. For det første er det uklart hvor elevene faktisk vil starte på videregående skole dersom Dokka VGS legges ned. Intervjuobjektene peker på at mange elever trolig ville gått på andre skoler utenfor regionen, som for eksempel Lillehammer VGS eller Voss VGS. Noen av elevene ved Dokka VGS har allerede krav på skoleskysst. Dette betyr at kostnadene for disse elevene ikke nødvendigvis innebærer en kostnadsøkning, det er derfor grunn til å tro at tallene overvurderes noe. Avstand til den videregående skolen man går på er avgjørende for om man fullfører VGS. Hvis denne avstanden øker vil det, isolert sett, bidra til at færre ungdommer fra Nordre Land og Søndre Land går på VGS. Det er altså ikke sikkert at alle elevene som i dag går på Dokka vil trenge skoleskysst, og kostnadene tilknyttet dette kan derfor bli noe lavere enn anslått her.

Per i dag går det 226 elever ved Dokka VGS. Vi beregner derfor, basert på TØI sin rapport fra 2017, hvor mye det vil koste å transportere disse elevene til nærmeste skole i Gjøvikregionen som har samme utdanningstilbud som elevene går på i dag.³⁶ Figuren under viser kostnadsanslagene for skoleskysst for elevene fra Dokka til andre relevante skoler.

---

³⁶ [Kostnadsdrivere i kollektivtransporten - dokumentasjonsrapport \(toi.no\)](#)

Figur 19: Kostnadsestimater for å transportere elever fra Dokka VGS til andre relevante videregående skoler. Kilde: TØI, bearbeidet av Menon Economics

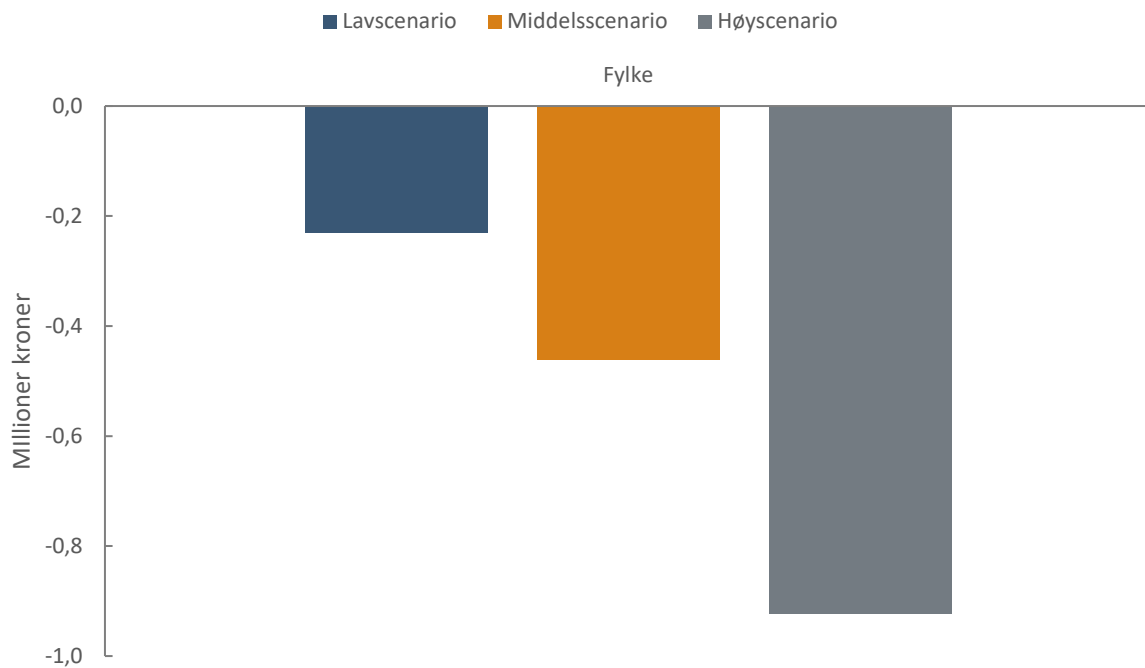
Kostnaden for å transportere elevene fra Dokka VGS til den nærmeste skolen med samme studietilbud varierer mellom 900 000 kroner og 2,4 millioner kroner. Det er en rekke faktorer som bestemmer hva den faktiske kostnaden ender på, som for eksempel eksisterende kollektivtilbud, befolkningstetthet og antall personer i tettstedet man skal frakte elevene fra.

Redusert skatteinngang til kommune og fylke

Som allerede diskutert tidligere, er det en risiko for at en nedleggelse av Dokka VGS både på kort og lang sikt kan føre at deler av befolkningen flytter. Mindre befolkning innebærer også lavere skatteinngang til kommune og fylkeskommune. Basert på ringvirkningsresultatene presentert i kapittel 4, beregner vi store inntekter som faller bort gitt forskjellige utviklingsscenarioer for hva de ansatte gjør etterpå. Det er viktig å understreke at disse scenarioene ikke er prognoser, men ment for å være illustrative.

- Lavscenario antar at 25 prosent av de ansatte som tidligere var understøttet av skolens drift flytter ut av fylket.
- Middelsscenario antar at 50 prosent av de ansatte som tidligere var understøttet av skolens drift flytter ut av fylket.
- Høyscenario antar at alle de ansatte som tidligere var understøttet av skolens drift flytter ut av fylket.

Figur 20: Inntektstap som følge av økt utflytting og redusert næringslivsaktivitet. Kilde: Menon Economics

Totalt estimeres inntektsbortfallet for fylket å ligge mellom 230 000 og 920 000 kroner. Dette inkluderer bortfall av skatteinntekter fra ansatte som jobber ved, eller er en del av, skolens verdikjede.

Det er også noe usikkerhet tilknyttet inntektsutjevningen og rammeoverføringer til kommune og fylkeskommune. Det er ingen god måte å beregne dette på, men inntektsutjevning er i dag en høy andel av økonomien til kommunen og fylkeskommunen. Disse overføringene påvirkes blant annet av antall, og type, sysselsatte, og vil bli påvirket av nedleggelsen.

Vedlegg A – Ringvirkningsmodell

Generelt om ringvirkninger

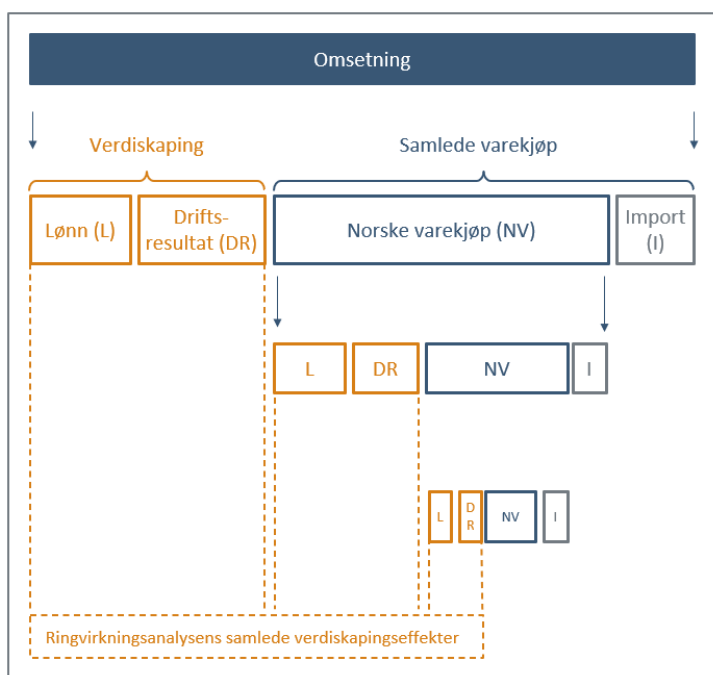
Aktiviteten i ulike næringer i økonomien er tett bundet sammen. Det betyr at endring i etterspørsel fra en næring vil påvirke aktiviteten i andre næringer og dermed norsk sysselsetting, verdiskaping og skatteinngang. Vi kvantifiserer disse effektene for Dokka VGS ved hjelp av en ringvirkningsanalyse.

Etterspørselen etter produkter og tjenester fra Dokka har to umiddelbare effekter. For det første understøttes sysselsetting hos skolen selv. For det andre vil skolen etterspørre varer og tjenester fra andre næringer som inngår i deres verdikjede. I første omgang vil etterspørselen fra Dokka understøtte sysselsetting hos de direkte leverandørene til skolen. I takt med en økt økonomisk aktivitet hos skolen og dens leverandører vil også leverandørenes leverandører oppleve økt aktivitet. Denne effekten fortsetter i prinsippet uendelig langt opp i verdikjeden, dog med svakere effekt for hvert ledd i verdikjeden.

Teknisk sett kan man si at omsetningen til hver bedrift i hele verdikjeden kan deles opp i fire ulike kategorier:

- norske vare- og tjenestekjøp
- utenlandske vare- og tjenestekjøp
- lønnskostnader
- driftsresultat

Summen av de to sistnevnte utgjør det som kalles verdiskaping, mens norske vare- og tjenestekjøp danner omsetning for bedriftene i neste ledd av verdikjeden. Figuren til høyre viser en skisse av hvordan skolens økonomiske aktivitet har effekter langt nede i verdikjeden. Summen av de oransje boksene i alle ledd utgjør de samlede verdiskapingseffektene. Dette er vist i stilisert form i figuren til høyre.

Som det ses fra figuren, vil all omsetning til slutt omdannes til enten norsk verdiskaping eller import.

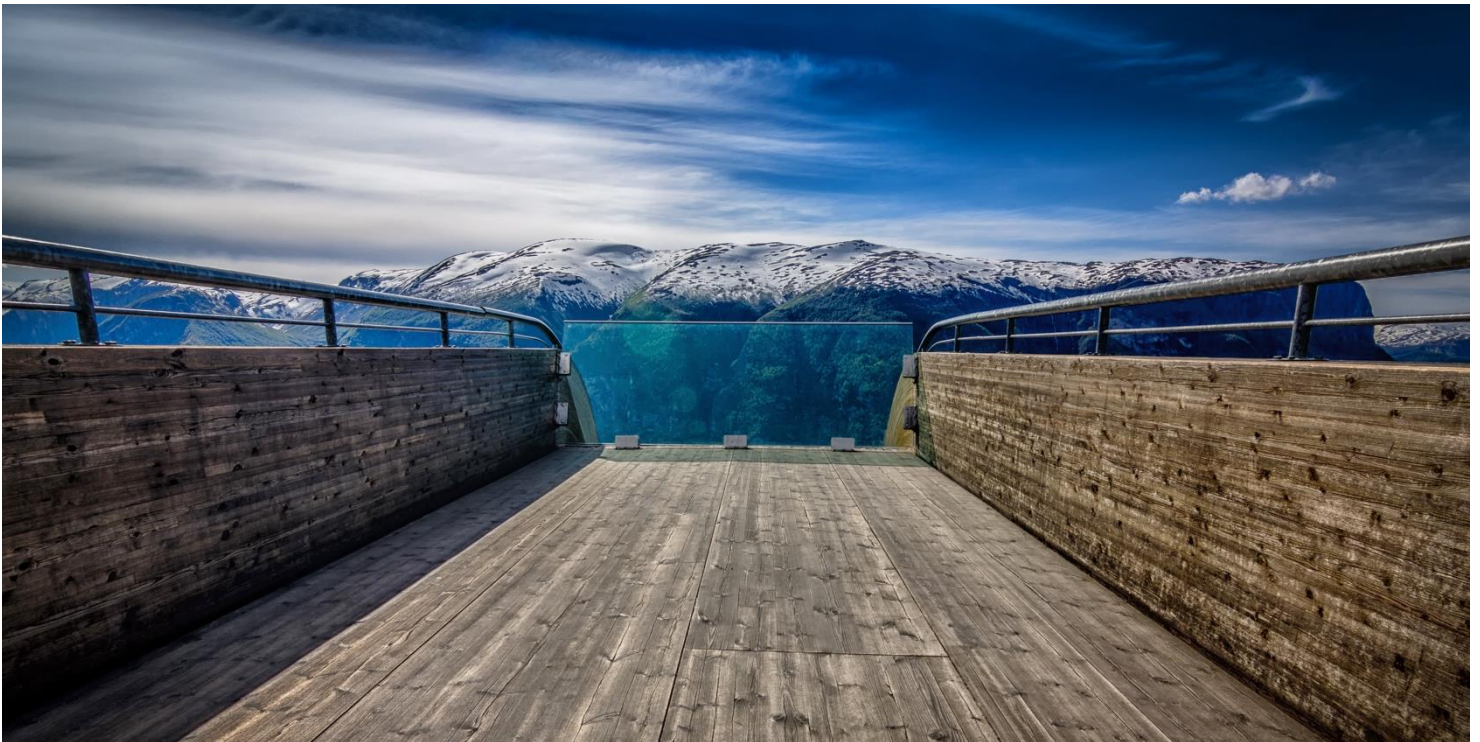
Vi har modellert etterspørselsimpulsen fra Dokka VGS til sine leverandører og dens effekter på sysselsetting med bakgrunn i SSBs kryssløpsanalyse. SSBs kryssløpsmatrise viser omfang av leveranser, sysselsetting, skatter og avgifter, samt import og eksport i 64 NACE-næringer.³⁷ Med bakgrunn i SSBs kryssløpsanalyse har Menon utarbeidet en ringvirkningsmodell hvor vi beregner sysselsettings- og verdiskapingseffekter av ulike former for tiltak eller endringer.

³⁷ NACE-koder er en type næringskoder. De forteller hvilke næringer en bedrift tilhører. De norske nærings- eller NACE-kodene bygger på EUs felles kategorisering av bedrifter i ulike næringer, den såkalte NACE 2. I kryssløpsanalysene, som ofte er innmaten ringvirkningsanalyser bygges rundt, er bedriftene delt inn i 64 næringskoder.

Induserte effekter representerer de økonomiske konsekvensene som oppstår når ansatte benytter sin inntekt. Disse effektene kvantifiseres gjennom å anvende gjennomsnittslønnen tilknyttet forskjellige NACE-koder og videre distribuere denne basert på husholdningenes forbruksmønstre, hentet fra kryssløpsdata. Dette danner grunnlaget for de direkte økonomiske effektene som følge av lønnsutgifter. Videre beregner vi ringvirkningene av dette forbruksmønsteret ved å følge den samme metodologien som anvendes i en standard ringvirkningsanalyse. Denne tilnærmingen lar oss spore og måle de økonomiske implikasjonene av lønnsutbetalinger og tilhørende forbruk i ulike sektorer av økonomien.

Skatteeffektene kvantifiseres ved å estimere skattebidraget fra hver næring, basert på forventet overskudd og lønnsutbetalinger. Gjennom å analysere gjennomsnittlige lønns- og verdiskapingsstørrelser innenfor næringene, beregner vi driftsresultatet. Dette driftsresultatet legger grunnlaget for estimatene av selskapsskatten. Videre benytter vi de estimerte lønnsutgiftene til å beregne skatteeffekter knyttet til arbeidsgiveravgift, trygdeavgift, personskatt og trinnskatt. Samlet gir dette et helhetlig bilde av de totale skatteeffektene som inkluderer selskapsskatt, arbeidsgiveravgift, trygdeavgift, personskatt og trinnskatt, og representerer det samlede skattebidraget fra de analyserte næringsaktørene.

Enhver ringvirkningsanalyse er i sin natur en bruttoanalyse, som betyr at den ikke tar hensyn til alternativ bruk av kapital og arbeidskraft. Dette står i kontrast til en nettoanalyse, som vurderer hva verdiskapingen og sysselsettingsnivået ville vært i fravær av en gitt samfunnsaktør, som for eksempel Dokka VGS. Det er viktig å merke seg at bruttoverdiskaping alltid er høyere enn (eller lik) netto verdiskaping. Ved en eventuell mangel på arbeidskraft kan sysselsettingseffektene komme fra andre næringer og regioner og fører derfor ikke til en samlet økning i norsk sysselsetting.

Menon Economics analyserer økonomiske problemstillinger og gir råd til bedrifter, organisasjoner og myndigheter.

Vi er et medarbeidereiet konsultentselskap som opererer i grenseflatene mellom økonomi, politikk og marked.

Menon kombinerer samfunns- og bedriftsøkonomisk kompetanse innenfor fagfelt som samfunnsøkonomisk lønnsomhet, verdsetting, nærings- og konkurranseøkonomi, strategi, finans og organisasjonsdesign. Vi benytter forskningsbaserte metoder i våre analyser og jobber tett med ledende akademiske miljøer innenfor de fleste fagfelt. Alle offentlige rapporter fra Menon er tilgjengelige på vår hjemmeside www.menon.no.

+47 909 90 102 | post@menon.no | Sørkedalsveien 10 B, 0369 Oslo | menon.no